

**TÜRKİYE FOTOĞRAF SANATI
FEDERASYONU**

**FOTOĞRAF
ve
HAKLARIMIZ**

Derleyenler
Olçay Bilge & M. Turgay Bilge

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM	4
FOTOĞRAF VE HAKLARIMIZ	4
I- FOTOĞRAFÇININ HAKLARI	4
1. ESER VE TELİF HAKKI	4
A) ESER	6
B) ESER SAHİBİ	10
C) TELİF HAKKI	12
2. GENEL MEVZUAT	13
A) Uluslararası Metinler.....	13
B) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	16
C) Borçlar Kanunu	24
D) Medeni Kanun.....	26
E) Türk Ceza Kanunu.....	29
F) Eserlerin Kayıt ve Tescili	31
G) Haklara Tecavüz Halinde Hukuki Prosedür.....	33
3- TELİF SÖZLEŞMESİ	33
A) ÖRNEK TELİF – KULLANIM SÖZLEŞMESİ (RUHSAT).....	37
2. BÖLÜM	42
II- FOTOĞRAFLANANIN HAKLARI	42
1. ÖZEL YAŞAMIN TANIMI	42
2. GENEL MEVZUAT	44
A) Uluslararası Metinler.....	44
B) T.C. Anayasası	45
C) Türk Ceza Kanunu	45
3. YAŞAMI FOTOĞRAFLARKEN	46
4. ÖRNEK OLAYLARA İLİŞKİN SORU VE YORUMLAR	49

Değerli Dernek Yöneticisi ve Delege Dostlarımız,

Sanatla uğraşmanın eserini yapmakla işini bitirmesi ve bununla yetinmesi çok az rastlanan bir durumdur. Aksine çoğu zaman sanatçı, ürettikten sonra eserinin ilgi görmesini, tanınmasını, beğenilmesini ve bazen de alıcı bulmasını bekler.

Belki de fotoğrafın sanat olup olmadığına ilişkin tartışmanın gelip düğümlendiği yer bir sanat eseri olarak fotoğrafın alıcı bulup bulmamasıdır. Diğer sanat dallarında tartışmasız kabul gören sanat eserinin maddi değeri, alınıp satılması ve çoğu zaman yükselen bir değerinin bulunması en genç sanat dallarından olan fotoğraf açısından henüz tam oturmuş uygulamalar değildir. Olumlu gelişmeler giderek artsa da, bu, dünyada ve ülkemizde diğer sanat dallarına göreceli olarak fotoğraf için genel bir durumdur.

Fotoğrafın diğer sanat eserlerine oranla maddi açıdan değerlendirilmesini geride bırakan unsurlar, fotoğrafın kolay elde edildiği önyargısı, fotoğrafın zamana karşı dayanıksızlığı ve fotoğrafın kolaylıkla ve aynen çoğaltılabilmesidir.

Diğer sanat dallarında olduğu gibi fotoğrafta da eserin değerini onu üreten sanatçının kimliği belirleyecektir. Ancak kime ait olursa olsun sınırsız sayıda çoğaltılabilecek bir fotoğrafın maddi değerinin, bir resim ya da heykelin taşıyacağı değerle kıyaslanması mümkün değildir.

Fotoğrafçının tanınmış olması kadar baskının niteliği (tekniki, malzeme cinsi, vb) ve niceliği, baskının fotoğrafçı tarafından veya ölümünden sonra yapılmış olması gibi unsurlar fotoğrafın maddi değerine doğrudan etkilidir.

Birçoğumuzun yaşamında önemli bir yer tutan fotoğrafa değer kazandırmak ve bunu korumak öncelikle bize bağlı.

Eserlerimizin özgünlüğü, üretimde yaratıcılık, sunumda özen ve kalite ve fotoğrafı üretim sürecindeki duruşumuz önemlidir.

Bunların hepsinin gelip dayandığı yer, bir sanat eseri olarak değerlendirilecek fotoğraflarımızın sahip olduğumuz mülkiyet haklarının rasyonel ve onurlu biçimde değerlendirilip değerlendirilmediği sorundur. Diğer bir deyişle fotoğraflarımız üzerindeki telif haklarımızın...

Hak her zaman bir dengeyi ifade eder. Yani, ortada bir hak varsa mutlak surette o hakkı sınırlayan ve dengede tutan başka bir hak da söz konusudur.

Fotoğraf açısından ve fotoğrafçılar olarak, bizim haklarımızın sınırları, fotoğraflarımıza alıcı veya kullanıcı olanlar ve fotoğraflarımıza konu olanların haklarıyla çizilmiştir.

İzinsiz fotoğrafını çektiğimiz insanların suçlamalarına maruz kalmak hepimizin başına gelebilir. Fotoğrafla uğraşırken esas olan iyi niyet ve bireyin kişilik haklarına tam saygı olmalıdır.

Salt sanatsal kaygılarla fotoğraf üretmek toplum içinde yaşayan bir fotoğrafçının hem kendisine hem de hepimizin sevgiyle yaklaştığımız fotoğraf sanatına ve dolayısıyla bize zarar verebilir.

Kabul etmeliyiz ki; hiçbir fotoğraf bir insanın vücut ve ruh bütünlüğünden, temel insan haklarından daha değerli olamaz ve onları ihlal etmeyi gerektiremez.

Size ve derneklerimizin değerli üyelerine yararlı olabilecek bilgiler içeren bu metin, Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu 2. Dernekler Toplantısı'nda yapılacak bir sunum için hazırlanırken bu sunumu basılı hale getirmek düşüncesiyle ortaya çıktı.

Kuşkusuz bu çalışma bir bilimsel çalışma tekniği ve kapsamını taşımamaktadır. Çalışmayı yaparken amacımız son dönemde giderek artan telif haklarımıza ilişkin saldırılar ve fotoğrafla özel yaşama müdahale olayları karşısında daha bilinçli olmamızı sağlayacak bir bilgilendirme yapmaktır.

Bu derleme çalışmada sizinle fotoğrafa ilişkin telif hakları ve bunların korunmasına ilişkin hukuksal başvuru yollarıyla birlikte fotoğraflanan kişiler açısından özel yaşamın dokunulmazlığı ilkesi ve bunun fotoğrafçıya etkisini özetle açıklamaya çalıştık.

Sizlerden gelecek öneri, ek ve katkılarla Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu'nun önemli ve kapsamlı bir yayını haline gelebilecek bu derlemenin hazırlanmasında örnek olayları oluşturan TFSF FSK Delegatesi arkadaşımız Fikret Özkaplan'a ve bu çalışmayı kısa bir sürede gerçekleştirebilmemiz için bizi yüreklendiren TFSF Başkanı Sayın M. Özcan Taras'a teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Av. Olcay Bilge & Av. M. Turgay Bilge

TFSF 2. Dernekler Ortak Toplantısı - 15.11.2008, Beypazarı

1. BÖLÜM

FOTOĞRAF VE HAKLARIMIZ

I- FOTOĞRAFÇININ HAKLARI

1. ESER VE TELİF HAKKI

Eser, kavram olarak hukukumuzda 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile tanımlanmıştır. Bu kanunun 1/B maddesine göre eser ; “Sahibinin hususiyetini taşıyan ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleridir”.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir fikir ve sanat ürününün eser olarak kabul edilip koruma altına alınabilmesi ancak bazı şartları taşıması halinde mümkündür. Bu şartlar;

- a. Sahibinin hususiyetini taşıması,
- b. Şekillenmiş olması,
- c. Kanunda sayılan eser türlerinden birine girmesi,
- d. Fikri bir çabanın sonucu olması, şeklinde dört başlıkta sıralanabilir.

Hukukumuzda eser sahipliği, eserin yaratılması ile kazanılmaktadır. Yani, hakkın kazanılması için, (sınaî haklarda olduğu gibi) herhangi bir makama tescil zorunluluğu bulunmamaktadır. Bununla birlikte eser sahibinin talebi üzerine, bu Kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilmektedir. Mali haklara ilişkin yararlanma yetkileri de ayrıca kayıt altına alınabilecektir.

Kanunda Kùltür ve Turizm Bakanlığı tescil makamı olarak düzenlenmiştir. Tescil işlemi, başvuru sahibinin beyanına müstenit yapıldığından, Bakanlığın tescil işlemlerinden doğan bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak, kayıt ve tescil işlemlerine esas teşkil edecek işlemlerde, mevcut olmadığını bildiği veya bilmesi icap ettiği veya kendisine ait olmayan mali ve manevi haklara ilişkin yanlış beyanda bulunanlar, 5846 sayılı Yasadaki hukuki ve cezai müeyyidelere tabidirler.

Kanunumuzda belirlenmiş olan eser türleri şunlardır;

- a. İlim ve Edebiyat Eserleri
- b. Güzel Sanat Eserleri
- c. Musiki Eserleri
- d. Sinema Eserleri
- e. Veri Tabanları

Fotoğraf, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre “güzel sanat eseri” olarak kabul edilmiştir. Güzel sanat eserlerinin bir şekilden diğer şekillere sokulması halinde bu eser, “işlenme ve derleme eser” olarak kabul edilmiştir.

Bu çerçevede çektiğimiz fotoğrafların belirli ölçütlere uyması koşuluyla güzel sanat eseri sayılması yasa gereğidir.

Yine, fotoğrafların stüdyo, karanlık oda veya dijital ortamda başkalaştırılması, düzenlenmesi veya değiştirilmesiyle elde ettiğimiz fotoğraf esaslı eserler de yasanın koruması kapsamına girecek olan “işleme ve derlemeler” olarak değerlendirilmektedir.

A) ESER

Genel anlamda telif hakları, eser sahibine rızası olmaksızın eserinin kopyalanmasını, değiştirilmesini, dağıtılmasını veya çoğaltılmasını önleme; ayrıca eserin izinsiz kullanımını halinde kişiye hukuki yola başvurma olanağı tanır. Fotoğrafçılıkta ise telif hakkı, deklanşöre basılarak, görüntünün filme yerleştirildiği an başlar ve başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden kazanılır.

Sanat eserlerinin hemen hemen hepsinde telif hakları konusu sıklıkla karşımıza çıkmakla birlikte fotoğrafçılıkta durum daha değişiktir. Çünkü müzik, edebiyat ve görsel sanatlar alanındaki pek çok çalışmanın tersine fotoğraf, “konu”ya ilişkin daha objektif tanımlama içerir. Bir başka anlatımla fotoğrafçılıkta “konu” herkes tarafından görülebilir veya elde edilebilir; dolayısıyla fotoğrafta telif hakları diğer sanat dallarındaki çalışmalara kıyasla daha esnektir. Birçok fotoğrafın telif hakkı korumasından yararlanması söz konusuysen bir kısım fotoğraf bu korumadan yararlanamaz.

“Hangi fotoğraflarımı koruma altına alabilirim?” ya da “Korumanın sınırları nedir?” gibi sorularımıza en iyi yanıtı ise temel uluslararası hukuk kuralları ile mahkeme kararları vermektedir. Gerek Avrupa Birliğinin en üst düzey yargı organı olan Avrupa Topluluğu Adalet Divanı’nın kararları, gerek ABD’deki uygulamalar, fotoğrafçılık alanındaki eserlerin telif hakkı korumasından yararlanabilmesine yönelik belli başlı ölçütleri ortaya koymakta ve ülkemizdeki uygulamalara da yön verebilecek bir nitelik taşımaktadır.

Söz konusu ölçütler kısaca aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Fotoğrafın Asgari Düzeyde Özgünlük Taşınması Gerekir

Bir fotoğrafın telif hakları ile güvence altına alınabilmesi için asgari düzeyde özgünlük taşınması gerekir. Özgünlük, telif hakkının “olmazsa olmaz” sayılabilecek bir ön koşuldur. Yani, fotoğraf, eser sahibine ait minimum düzeyde yaratıcı unsurlar içermelidir. Peki, özgünlük konusunun alt sınırı nedir? Yani eser sahibi tarafından

oluşturulan bir fotoğrafın yeterli özgünlüğe sahip olup olmadığı konusu nasıl değerlendirilir?

Aslında hemen hemen her fotoğrafın bir “özgünlük” taşıdığı varsayımından hareket edilir. Ancak, esas fotoğrafın kopyası olarak nitelendirilebilecek çalışmalar telif haklarıyla koruma altına alınmamaktadır. Nitekim Bridgeman Art Library, Ltd v. Corel Corp. davasında verilen karar da bu yönde olmuştur. Bridgeman Sanat Kütüphanesi, devlet mülkiyetindeki eserlerin diyalpozitifleri ile dijital fotoğraflarının çekimi lisansını almıştır. Bu çerçevede, anılan çalışmalar herhangi bir değiştirme veya ekleme olmaksızın kopyalanmış ve Corel firması da bu görüntüleri içeren CD-ROM’un satışını gerçekleştirmiştir. Ardından, Bridgeman gerek slaytlar gerek dijitalerde telif hakkı sahibi olduğu iddiasıyla dava açmıştır. Ancak mahkeme, esas çalışmanın birebir taklidi/kopyası niteliğinde olan çalışmaların telif hakkı korumasından yararlanabilecek denli “özgün” olmadığına hükmetmiştir.

- ***Bir sanat eserinin aynen yansıtıldığı fotoğraf özgünlük taşımadığı için yeni bir sanat eseri sayılmayacaktır.***

Diğer taraftan Eastern America Trio Products v. Tang Electronic Corp. davasında davacının fotoğraflarını kendi katalogunda yayımlayan davalının telif hakkı ihlalinde bulunduğu karar verilmiştir. Davalı, yayımladığı fotoğrafların sıklıkla bulunabilen, endüstriyel nitelikli ve yeterli özgünlük taşımayan fotoğraflar olduğu iddiasında bulunmuş; buna karşılık mahkeme ise özgünlüğün kadrajda, çekim açısında ve ışıpta aranması gerektiğini öngörerek davacıyı davasında haklı bulmuştur. Mahkeme ayrıca, fotoğrafçılıkta telif hakları konusunun çok geniş bir alan olduğunu, çok sayıda fotoğrafın birçok yönden birbirine kopyası derecesinde benzeyebileceğini; bu gibi durumlarda özgünlüğün tespiti için “konu seçimi, zamanlama, kullanılan makine, film ve objektif” gibi diğer ölçütlere başvurulması gerektiğine işaret etmiştir.

- ***Fotoğrafın özgünlüğü kadraj, çekim açısı, ışık ve tekniğine göre belirlenecektir.***

2. Türev Çalışmalar Asli Çalışmanın Koruma Kapsamını Etkilememelidir

Türev çalışmalar (çeviri, müzikal aranjman, ses kayıt, sanatsal reproduksiyon gibi) mevcut bir veya birden fazla çalışmaya dayanılarak oluşturulmaktadır. Türev çalışmada telif hakkı ancak “mevcut çalışmadan ayırt edilebilen kısmı” kapsamaktadır. Türev fotoğrafların asıl fotoğrafa göre – küçük de olsa – birtakım farklılıklar içermesi ve asıl fotoğrafın telif hakkı koruması kapsamını etkilememesi, daraltmaması gerekir.

Bir örnekle açıklamak gerekirse; Ets-Hokin v. Skyy Spirits davasında Skyy Spirits, fotoğrafçı Ets Hokins’le, votka şişelerinin reklam çekimi konusunda anlaşmıştır. Ets Hokin Skyy firmasına düz beyaz ya da sarı zemin önünde Skyy Votka’nın sergilendiği toplam üç adet fotoğraf teslim ederek firmaya sınırlı lisans hakkı tanımıştır. Bunun üzerine Skyy firması, şişenin çekimi için başka fotoğrafçılar kiralamış ve daha sonra da onların çektikleri fotoğrafları kullanmıştır. Ets Hokin ise diğer fotoğrafçılar tarafından çekilen bu yeni fotoğrafların kendisinininkilere çok benzer olduğunu, dolayısıyla hem firmayla aralarındaki lisans anlaşmasının ihlal edildiğini hem de kendisinin telif hakkına zarar verildiğini öne sürmüştür. Alt mahkeme Ets Hokin’in fotoğraflar üzerinde telif hakkının söz konusu olamayacağına dayanarak davayı reddetmiş; çekilen fotoğrafların birbirinin kopyası değil; esasen telif hakkıyla teminat altına alınan şişe malzemesinin ve marka işaretinin türev çalışmaları olduğuna işaret etmiştir.

Aynı davada temyiz mahkemesi ise Ets Hokin tarafından çekilen fotoğrafların asgari “özgünlük” şartını taşıdığını, fotoğrafların türev çalışma olmadığını; kaldı ki, her fotoğrafın aslında konu bakımından bir türev çalışma olduğunu öne sürmüştür. Dolayısıyla, Skyy Votka şişesinin telif hakları koruması altında olmadığı ve Ets Hokin’in fotoğraflarının telif hakkı korumasından yararlanabileceğine hükmedilmiştir.

3. İhlalin söz konusu olabilmesi için telif hakkı korumasından yararlanan bir başka fotoğraf olmalıdır

Telif hakkı ihlaline dayanılarak bir dava açılabilmesi için öncelikli koşul, telif hakkı korumasından yararlanan bir başka fotoğraf olması ve ihlale yol açtığı iddia

edilen fotoğrafın asıl fotoğrafla ciddi ölçüde benzerlik taşıması gerekir. Böyle bir durum çoğunlukla iki fotoğrafçının aynı konunun fotoğrafını çekmelerinde söz konusu olur.

Konuya ilişkin olarak, Leigh v. Warner Bros. Inc davasına bakacak olursak; fotoğrafçı Jack Leigh “Midnight in Garden of Good and Evil” isimli kitabın kapağı için fotoğraf çekim hakkını almış ve kitabın temasına uygun olarak da Savana’da bulunan ünlü “Bird Girl” heykelini fotoğraflamayı tercih etmiştir. Anılan heykel Sylvia Shaw Judson tarafından yapılan ve bir kopyası satın alınarak Savana’daki şehitliğe yerleştirilen bir heykeldir.

Ardından, kitabı filme uyarlayan Warner Brothers gerek film içerisinde gerek film demolarında “Bird Girl” heykelinin başka fotoğrafçılar tarafından çekilen fotoğraflarına yer vermiş, bunun üzerine de Leigh, film şirketini telif hakkı ihlaline dayanarak dava etmiştir. Tarafların arasındaki asıl anlaşmazlık konusu Leigh’in fotoğraflarında telif hakkı sahibi olup olmadığı değil; fotoğraflarındaki hangi unsurların koruma altında olduğu ve davalının bu unsurları ihlal edip etmediğidir.

Kitabın öyküsüyle bağlantı kurarak, kapak için tema olarak heykel seçiminde bulunan Leigh olmasına karşılık, mahkeme, fotoğrafçının film şirketi Warner Bros’u bu bağlantıyı kullanmasından alıkoyamayacağına; zira telif haklarının fikirleri değil, sadece özgün ifadeleri koruduğuna hükmetmiştir. Ayrıca, Leigh’in sahip olduğu telif hakları heykelin veya şehitliğin görünümüne yönelik çekimleri de kapsamına almamaktadır.

Bununla birlikte, mahkeme Leigh’in fotoğraflarının sanatsal unsurlarının (ışık seçimi, gölgeleme, zamanlama, açı ve film seçimi) koruma altında olduğuna ve Leigh tarafından çekilen fotoğraflar ile film içerisinde kullanılan fotoğraflar arasında telif hakkı ihlali yaratabilecek nitelikteki benzerliklerin belirlenmesi için jüri tayin edilmesine karar vermiştir.

- ***Fotoğrafın özgünlüğü fotoğrafta yer alan konu veya fikirden değil onun işlenişindeki ifade biçemi, sanatsal unsur, kompozisyon ve teknikten kaynaklanır.***

4. Bir eser üzerinde telif hakkı ortaklığı kendiliğinden doğmaz, açıkça kararlaştırılması gerekir

Bir başka uyuşmazlık yaratan konu ise, bir kişinin veya firmanın mülkiyeti ve denetimi kendinde kalmak üzere bir konu çekimi için bir fotoğrafçıyı kiralaması durumudur. Genel anlamda tarafların ilişkisi aralarındaki lisans anlaşmasına bağlı olarak yürütülse de; bazen kiralayan tarafın sadece konuya yönelik mülkiyet ve denetim yetkisine dayanarak, fotoğraflar üzerinde de mülkiyet iddiasında bulunduğu haller ortaya çıkabilmektedir.

Sözgelimi, Natkin et al v. Winfrey et al. davasında, davalı Winfrey, davacı konumundaki Natkin ile “Oprah Gösterisi”nin ve konuklarının fotoğraf çekimleri için anlaşmıştır. Ancak daha sonra Winfrey, bu fotoğrafların on bir tanesini de içeren bir kitap yayımlamış; bunun üzerine fotoğrafçılar da telif haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle dava açmıştır. Winfrey ise konunun mülkiyetinin kendisinde olduğunu dolayısıyla konukların, kıyafetlerinin, ifadelerinin ve gösterinin üzerinde de denetim yetkisi olabileceğini; fotoğrafçılarla birlikte fotoğraflarda telif hakkı ortaklığının olduğunu öne sürmüştür.

Mahkeme ise Winfrey’i savunmasında haklı görmemiş; “bir fotoğraf üzerinde telif hakkı ortaklığının söz konusu olabilmesi için tarafların çalışmaya başlamadan önce veya çalışma esnasında ortak olduklarını beyan etmeleri ve tarafların çalışmaya katkısı ayrı ayrı telif hakkına konu edilebilir olmalıdır” hükmüne yer vermiştir. Ayrıca mahkeme, fotoğrafın konusunun da telif hakkı kapsamına alınabilecek bir unsur olmadığına işaret etmiştir.

- *Fotoğrafın telif haklarının sözleşmeyle belirlendiği durumlarda, fotoğrafçıyla telif hakkını kullanacak olan kişi arasında ortaklık ve kullanım koşulları net biçimde belirlenmelidir.*

B) ESER SAHİBİ

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre eser sahibi, eseri meydana getiren kişidir. Örneğin, bir müzik eserinin sahibi, onu meydana getiren, yani bestesini ve

güftesini yaratan kişidir. Bir eserin vücuda getirilmesinde yapılan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar, iştirake esas teşkil etmez.

Kanunumuz, eserlerle ilgili olarak bazı hususların mevcudiyetini eser sahipliğine yönelik karine olarak kabul etmiştir. Karine kavramı “aksi sabit oluncaya kadar geçerli kalacak hukuki statü” anlamına gelmektedir. Ancak bu karinenin her zaman aksinin ispatı mümkündür. Yasamız, karineleri sahibinin adı belirtilen ve belirtilmeyen eserler olarak ikiye ayırarak incelemiştir:

Sahibinin Adı Belirtilen Eserlerde: Eğer, yayımlanmış eser nüshalarında veya bir güzel sanat eserinin aslında, o eserin sahibi olarak ismi (veya bunun yerine tanınmış müstear adı) bulunan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır. Yine, umumi yerlerde veya çeşitli yayın araçlarıyla, eser sahibi olarak tanıtılan kimse o eserin sahibi sayılır.

Sahibinin Adı Belirtilmeyen Eserlerde: Yayımlanmış olan bir eserin sahibinin belli olmaması yani bir karine ile tespit edilebilmesi mümkün değilse, o eseri yayımlayan ve o da belli değilse çoğaltan, eser sahibine ait hak ve yetkileri kendi namına kullanabilir.

- ***Fotoğraf özelindeyse fotoğrafın eser sahibi öncelikle ve basitçe o fotoğrafı çeken kişidir.***

Bu kişinin kim olduğu konusunda belirecek tartışmalarıysa eser sahibinin elinde fotoğrafın negatif veya diapositifinin bulunması, dijital fotoğraflardaysa iddia sahibinin fotoğraf makinesinden üretilmiş olduğunu gösteren dijital kod veya RAW formatlı dosyalara sahip olunması sona erdirecektir.

Eser sahibini belirlemede kullanılacak bir diğer ispat yoluysa söz konusu fotoğrafın yer, zaman, ışık, çekim tekniği ve diğer özgün unsurlarını taşıyan diğer benzer fotoğraflara aynı kişi tarafından sahip olunmasıdır.

C) TELİF HAKKI

Telif hakkı, herhangi bir bilgi veya düşünce ürününün kullanılması ve yayılması ile ilgili hakların, yasalarla belirli kişilere verilmesidir. Kısaca, orijinal bir yaratının kopyalanmasına veya kullanılmasına izin verme hakkıdır.

Telif hakkı, genellikle belirli bir süre için geçerlidir. Sembolü çember içinde bir "C" harfidir, © harfi üzerinde bulunduğu yaratının telif haklarının korunduğunu belirtir ve İngilizce "copyright" kelimesini ifade eder.

Türk Hukukunda sanat eserlerinin ve fotoğrafın telif haklarına ilişkin asıl mevzuat 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'dur.

Genel olarak hukuk kavramı gibi telif hukuku kavramı da biri objektif, diğeri de subjektif anlamda kullanılır.

Telif hukuku, bir yandan eser sahipliğinin sosyal olgusunu düzenleyen bütün hukuk kurallarının toplamını, öte yandan eser sahibinin eseri üzerindeki subjektif hakkını ifade eder.

Objektif anlamda telif hukuku, eser sahibinin eseri üzerindeki menfaatlerini korur. O, subjektif bir hak bahşeder; başka deyişle eser sahibine menfaatlerini üçüncü şahıslar karşısında savunması için yetki verir. Bu objektif bir haktır. Böylece belirli bir hukuki obje yani eser üzerindeki eser sahibinin yetkileri güvence altına alınır. Bu hak, mutlak bir haktır; bundan böyle yalnız belirli şahıslara karşı değil, aksine herkese karşı etkisini gösterir.

Telif hukuku, eser sahibinin yalnızca eserle ilişkili menfaatlerinin kabul edilmesini sağlar. Kısaca sadece kendi menfaatlerinin eser kavramıyla sınırlandırılmış kesimi telif hukukunun koruması altındadır.

Telif hukuku eser ile sıkı ilişkili olduğundan eseri, korunma konusu olarak görmek gerekir. Şüphesiz ilk plânda eser değil, aksine insanlar arası ilişkilerde insani menfaatler korunur. Telif hukuku, bundan böyle özellikle eser sahibinin diğer insanlarla bir ilişkisidir. Fakat bu ilişkinin muhtevasını daha yakından belirlediği ve korunan menfaatleri sınırladığından eser, hukuk objesi veya koruma konusu olarak addedilir. Telif hukukunu düzenleyen kanun ve mevzuatımızın doğrudan bizim kullanımımızla ilgili maddelerine aşağıda yer verilmiştir.

2. GENEL MEVZUAT

A) Uluslararası Metinler

1) AVRUPA BİRLİĞİ 1/95 SAYILI ORTAKLIK KONSEYİ KARARI

AT - Türkiye Ortaklık Konseyi'nin Gümrük Birliği'nin Son Dönemi'nin Uygulamaya Konmasına İlişkin 22 Aralık 1995 tarihli 1/95 sayılı Kararı, eser sahibinin hakları ve bağlantılı haklar konusunda 1995 yılında yapılan mevzuat değişikliğinin asıl sebebi olduğundan özel olarak incelenmelidir.

Kararın, “Yasaların Yakınlaştırılması” başlıklı IV’üncü kısmının ilk bölümünü **“Fikri, Sınai ve Ticari Mülkiyetin Korunması”** başlıklı 31’inci maddesi oluşturmaktadır.

Maddenin ilk bendinde, tarafların, fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarının yeterli ve etkili biçimde korunması ve uygulanması konusuna verdikleri önem vurgulanmış, ikinci bendinde ise, Gümrük Birliğinin, ancak fikri mülkiyet haklarının Gümrük Birliği’ni oluşturan **iki tarafta da eş düzeyde etkili olarak korunması şartıyla** işleyebileceği kabul edilmiştir.

Maddenin son cümlesinde, yukarıdaki kabuller doğrultusunda 8 no’lu Ek’in kabul edildiği ve tarafların bu ekte öngörülen yükümlülükleri yerine getirmeyi taahhüt ettikleri belirtilmektedir.

Topluluk, aynı Karar’da, Ek 8’de sözü edilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi için Türkiye’ye yeterli teknik yardımı sağlamayı kabul etmiştir.

Kararın ikinci maddesi ile Türkiye, Avrupa Topluluğunda yürürlükte bulunan koruma düzeylerine eşit koruma düzeylerini sağlamak üzere fikri hakların etkin bir şekilde korunması konusunda gerekli tedbirleri alacağını kabul etmiştir.

Kararın ikinci maddesi, hakların korunması konusunda genel bir hüküm olmakla beraber, Türkiye'nin AB içindeki fikri haklarla ilgili her türlü gelişmeyi iç mevzuatında uygulayacağı hususunda geleceğe yönelik bir taahhüdü niteliğindedir.

Üçüncü madde ile Türkiye, ikinci maddedeki kabulüne uygun olarak, Kararın yürürlüğe girmesinden önce fikri haklar alanında imzalanmış olan – ancak taraf olmadığı– birçok sözleşmeye katılmayı kabul etmiştir.

Türkiye, Kararın 4'üncü maddesi ile AB ülkelerinin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler yanında, AB mevzuatında yer alan hangi düzenlemelere uyacağını da açıkça kabul etmiştir.

2) AVRUPA BİRLİĞİNİN FİKRİ HAKLAR İLE İLGİLİ DİREKTİFLERİ

Avrupa Birliği'nin kuruluşunda ülkelerin fikri haklarla ilgili ulusal düzenlemelerini koruyan bir sistem kabul edilmiş, hatta ulusal fikri mülkiyet kanunlarının Toplulukla ilgili düzenlemelerden etkilenmeyeceği açıkça kabul olunmuştur. Başka bir deyişle, başlangıçta Topluluk Hukukunun fikri hakları kapsamaması düşüncesi benimsenmiştir. Hatta fikri hakların, topluluğun temel amacı olan malların serbest dolaşımına engel olabileceği kabul edilmiştir. Ancak zaman içinde, uluslararası anlaşmalar yoluyla sağlanan uyumun yetersizliği, fikri haklarla ilgili farklı düzenlemelerin malların serbest dolaşımı ve rekabet konusunda doğurduğu sorunlar ve en önemlisi de yaratıcılığa dayalı yeni ekonominin şekillenmeye başlaması, fikri haklarla ilgili sorunları öncelikli bir mesele olarak Birlik gündemine taşımıştır.

92/100 sayılı ve 19 Kasım 1992 Tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Haklarının Kiralanması, Ödünç Verilmesi ve Bağlantılı Haklara Dair Konsey Direktifi

Direktifte iki konu beraber düzenlenmiştir. Birinci konu, eserlerin kiralanması ve ödünç verilmesi konusundaki hakların belirlenmesidir. İkinci konu ise bağlantılı hak sahiplerinin haklarıdır.

Direktif, hem eser sahipleri hem de bağlantılı hak sahipleri için geçerli olacak şekilde kiralama ve ödünç verilmesi hakkının tanımını yapmış ve kullanım koşullarını belirlemiş ayrıca kiralama ve ödünç verilmesi hakkının, eserler satıldıktan veya dağıtıldıktan sonra dahi devam edeceğini belirtmiştir. Diğer yandan Direktifte, bağlantılı hak sahiplerinin hakları, kullanım koşulları ve istisnaları ayrıntılı olarak düzenlemiştir.

Hakların Koruma Sürelerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin Konsey Direktifi

Eserlerle ilgili koruma sürelerinin birbirinden farklı olması malların serbest dolaşımını engelleyen önemli bir olgu olduğu için, bu konuda da bir uyumlaştırmaya gerek duyulmuş ve kabul edilen Direktifle, eser sahibi bakımından koruma süresi, yaşam boyu ve ölüm tarihinden itibaren en az 70 yıl, bağlantılı hak sahipleri için ise en az 50 yıl olarak kabul edilmiştir.

2001/29 sayılı ve 22 Mayıs 2001 Tarihli Bilgi Toplumunda Eser Sahibinin Hakları ve Bağlantılı Hakların Uyumlaştırılması Hakkında Parlamento ve Konsey Direktifi

Avrupa Birliği'nde fikri haklarla ilgili yapılan uyum yönergelerinden en kapsamlı ve önemlisi olarak kabul edilen Direktif ile Birlik tarafından kabul olunan WIPO Sözleşmeleri (WCT ve WPPT) doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve gerek eser sahiplerinin ve gerekse bağlantılı hak sahiplerinin haklarının yeni teknolojik gelişmeler sonucu ortaya çıkan ortamlarda (internet vs.) korunabilmesi imkanı sağlanmıştır.

Ayrıca, Direktifte, eser sahiplerine ve bağlantılı hak sahiplerine tanınan hakların istisnaları son derece ayrıntılı olarak belirtilmiş ve üye ülkelere bunların bir kısmını ya da tamamını seçme konusunda serbesti tanınmıştır.

2001/84 sayılı ve 27 Eylül 2001 tarihli Orijinal Sanat Eseri Sahibi Lehine Yeniden Satış Hakkına İlişkin Parlamento ve Konsey Direktifi

Direktifle, eserin orijinal nüshasını elinden çıkarmış olan eser sahibine eserin daha sonraki el değiştirmelerinin Direktifte belirlenen fiyatlara ulaşması halinde bu bedelin belirli bir yüzdesinin ödenmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Korsan ve Taklit Mücadele Direktifi

Direktif, fikri haklar alanında en önemli sorunların başında gelen korsan ve taklit ürünlerle mücadele amacıyla kabul edilmiş olup, hem eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin hem de sınai hak sahiplerinin haklarını koruma amacını taşımaktadır.

B) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Birinci Bölüm - Fikir ve Sanat Eserleri

A) Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı, fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmektir.

B) III- Güzel Sanat Eserleri

Madde 4- Güzel sanat eserleri, estetik değere sahip olan;

5. Fotografik eserler ve slaytlar,

Ç) Alenilemiş ve Yayınlanmış Eserler:

Madde 7- Hak sahibinin rızasıyla umuma arz edilen bir eser alenilemiş sayılır.

A) Eser Sahibinin Hakları

Madde 13- Fikir ve sanat eserleri üzerinde sahiplerinin mali ve manevi menfaatleri bu Kanun dairesinde himaye görür. Eser sahibine tanınan hak ve yetkiler eserin bütününe ve parçalarına şamildir.

II- Manevi Haklar

1. Umuma Arz Salahiyeti

Madde 14- Bir eserin umuma arz edilip edilmemesini yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibi tayin eder.

2. Adın Belirtilmesi Salahiyeti

Madde 15- Eseri, sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak, umuma arz etme veya yayımlama hususuna karar vermek yetkisi münhasıran eser sahibine aittir.

3. Eserde Değişiklik Yapılmasını Menetmek

Madde 16- Eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değistirmeler yapılamaz.

Madde 17 - Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. **Ancak eseri bozamaz ve yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez.**

4. Eser Sahibinin Zilyed ve Malike Karşı Hakları

III- Hakların Kullanılması

a) Genel Olarak

Bir eserin yapımcısı veya yayımcısı, ancak eserin sahibi ile yapacağı sözleşmeye göre mali hakları kullanabilir.

b) Hakları Kullanabilecek Kimseler

Madde 19- Eser sahibinin ölümünden sonra mirasçuları eser sahibine 14, 15 ve 16ncı maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren **70 yıl kendi namlarına** kullanabilirler.

IV- Mali Haklar

Bir işlemenin sahibi, kendisine bu sıfatla tanınan mali hakları, işleme hususunun serbest olduğu haller dışında, asıl eser sahibinin müsaade ettiği nispette kullanabilir.

2. Çeşitleri

a) İşleme Hakkı

Madde 21- Bir eserden, onu işleme suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir.

b) Çoğaltma Hakkı

Madde 22- Bir eserin aslını veya kopyalarını, herhangi bir şekil veya yöntemle, tamamen veya kısmen, doğrudan veya dolaylı, geçici veya sürekli olarak çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir.

c) Yayma Hakkı

Madde 23- Bir eserin aslını veya çoğaltılmış nüshalarını, kiralamak, ödünç vermek, satışa çıkarmak veya diğer yollarla dağıtmak hakkı münhasıran eser sahibine aittir.

d) İşaret, Ses ve/veya Görüntü Nakline Yarayan Araçlarla Umuma İletim Hakkı

Madde 25- Eser sahibi, eserinin aslı ya da çoğaltılmış nüshalarının telli veya telsiz araçlarla satışı veya diğer biçimlerde umuma dağıtılmasına veya sunulmasına ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda eserine erişimini sağlamak suretiyle umuma iletimine izin vermek veya yasaklamak hakkına da sahiptir.

3. Süreler

Madde 26- Koruma süresi, eserin alenileşmesinden önce cereyana başlamaz. Alenileşmiş sayıldığı yıldan sonraki senenin ilk gününden itibaren hesap olunur.

b) Sürelerin Devamı

Madde 27- Koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam eder. Sahibinin ölümünden sonra alenileşen eserlerde koruma süresi ölüm tarihinden sonra 70 yıldır.

4. Eğitim ve Öğretim İçin Seçme ve Toplama Eserler

Madde 34- Yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde iktibaslar yapılmak suretiyle, hal ve vaziyetinden eğitim ve öğretim gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi serbesttir.

Yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, iktibaslar yapılmak suretiyle eğitim ve öğretim gayesi dışında seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi ancak eser sahibinin izniyle mümkündür.

Bütün bu hallerde eser ve eser sahibinin adı mutlak şekilde zikredilmek icap eder.

5. İktibas Serbestisi

Madde 35- Bir eserden aşağıdaki hallerde iktibas yapılması caizdir:

1. Alenileşmiş bir eserin bazı cümle ve fıkralarının müstakil bir ilim ve edebiyat eserine alınması;

3. Alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ve yayımlanmış diğer eserlerin, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla bir ilim eserine konulması;

4. Alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ilmi konferans veya derslerde konuyu aydınlatmak için projeksiyon ve buna benzer vasıtalarla gösterilmesi.

İktibasın belli olacak şekilde yapılması lazımdır. İlim eserlerinde iktibas hususunda kullanılan eserin ve eser sahibinin adından başka bu kısmın alındığı yer belirtilir.

6. Gazete Münderecatı

Madde 36- iktibas edilen gazete, dergi ve ajansın ve eğer bunlar da başka bir kaynaktan alınmışlarsa o kaynağın adı ve sayısından başka makale sahiplerinin adı, müstear adı veya alameti zikredilmek icap eder.

3. Kopya ve Teşhir

Madde 40- Üzerlerine, sahibi tarafından sarahaten men edici bir kayıt konulmuş olmadıkça güzel sanat eserleri, malikleri veya bunların muvafakıyla başkaları tarafından umumi mahallerde teşhir edilebilir.

Açık artırma ile satılacak eserler umuma teşhir olunabilir. Umumi mahallerde teşhir edilen veya açık arttırmaya konulan bir eseri sergi veya arttırmayı tertip eden kimseler tarafından bu maksatlarda çıkarılacak katalog, kılavuz veya bunlara benzer matbualar vasıtasıyla çoğaltma ve yayma caizdir.

4. Umuma açık mahallerde eser, icra, fonogram, yapım ve yayınların kullanılması ve/veya iletilmesine ilişkin esaslar:

Kamuya Maletme

Madde 47- Bir kararname ile memleket kültürü için önemi haiz görülen bir eser üzerindeki mali haklardan faydalanma salahiyeti, hak sahiplerine münasip bir bedel ödenmesi suretiyle koruma süresinin bitiminden önce kamuya maledilebilir.

Dördüncü Bölüm - Sözleşme ve Tasarruflar

A) Hayattaki Vaki Tasarruflar

I-Asli İktisap

Madde 48- Eser sahibi veya mirasçıları kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve muhteva itibarıyla mahdut veya gayri mahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilir.

Yukarıdaki fıkralarda sayılan tasarruf muameleleri henüz vücuda getirilmemiş veya tamamlanacak olan bir esere taalluk etmekte ise batıldır.

II-Devren İktisap

Madde 49- Eser sahibi veya mirasçılarında mali bir hak veya böyle bir hakkı kullanma ruhsatını iktisap etmiş olan bir kimse, ancak bunların yazılı muvaffakiyetiyle bu hakkı veya kullanma ruhsatını diğeri birine devredebilir.

İşleme hakkının devrinde, devren iktisap eden kimse hakkında da eser sahibi veya mirasçılarının aynı suretle muvafakati şarttır.

Beşinci Bölüm - Hukuk ve Ceza Davaları

A) Hukuk davaları

I-Tecavüzün ref'i davası

Madde 66- Manevi ve mali hakları tecavüze uğrayan kimse tecavüz edene karşı tecavüzün ref'ini dava edebilir. Tecavüz, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa işletme sahibi hakkında da dava açılabilir. Tecavüz edenin veya ikinci fıkrada yazılı kimselerin kusuru şart değildir.

Eser sahibi, ikamet ettiği yerde de tecavüzün ref'i ve men davası açabilir.

2. Manevi Haklara Tecavüz Halinde

Madde 67- Henüz alenileşmemiş bir eser sahibinin rızası olmaksızın veya arzusuna aykırı olarak umuma arz edildiği takdirde tecavüzün ref'i davası, ancak umuma arz keyfiyetinin çoğaltılmış nüshaların yayımlanması suretiyle vaki olması halinde açılabilir. Aynı hüküm, esere sahibinin arzusuna aykırı olarak adının konulduğu hallerde de caridir.

Eser üzerinde sahibinin adı hiç konulmamış veya yanlış konulmuş yahut konulan ad iltibasa meydan verecek mahiyette olup da eser sahibi 15 inci maddede zikredilen tespit davasından başka tecavüzün ref'ini talep etmişse, tecavüz eden gerek aslına, gerek tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalar üzerine eser sahibinin adını derç etmeye mecburdur. **Masrafi tecavüz edene ait olmak üzere, hükmen en fazla 3 gazetede ilan talep edilebilir.**

Eser haksız olarak değiştirilmiş ise hak sahibi aşağıdaki taleplerde bulunabilir:

- 1) Eser sahibi, eserin değiştirilmiş şekilde çoğaltılmasının, yayım ve temsilinin, radyo ile yayımının men edilmesini ve tecavüz edenin, tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalardaki değişikliklerin düzeltmesini veya bunların eski haline getirilmesini talep edebilir. Değişiklik, eserin, gazete, dergi veya radyo ile yayımı sırasında yapılmışsa eser sahibi, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş şekilde yayımlamış olan bütün gazete, dergi ve radyo idarelerinde değişikliğin ilan yolu ile düzeltilmesini talep edebilir;
- 2) Güzel sanat eserlerinde, eser sahibi asıldaki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığını veya eserdeki adının kaldırılmasını yahut değiştirilmesini talep edebilir. Eski halin iadesi mümkün ise değişikliğin izalesi ammenin veya malikin menfaatlerini esaslı surette haleldar etmiyorsa eser sahibi eseri eski hale getirebilir.

3. Mali Haklara Tecavüz Halinde

Madde 68- Eseri, icrayı, fonogramı veya yapımları hak sahiplerinden bu Kanuna uygun yazılı izni almadan, işleyen, çoğaltan, çoğaltılmış nüshaları yayan, temsil eden veya her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletenlerden, izni alınmamış hak sahipleri sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya bu Kanun hükümleri uyarınca tespit edilecek rayiç bedelin en çok üç kat fazlasını isteyebilir.

İzinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmamışsa hak sahibi çoğaltılmış kopyaların, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların imhasını veya üretim maliyet fiyatını geçmeyecek uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini ya da sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın üç kat fazlasını talep edebilir. Bu husus, izinsiz çoğaltanın hukuki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

İzinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmışsa hak sahibi, tecavüz edenin elinde bulunan nüshalar hakkında ikinci fıkradaki şıklardan birini kullanabilir.

Bedel talebinde bulunan kişi, tecavüz edene karşı onunla bir sözleşme yapmış olması halinde haiz olabileceği bütün hak ve yetkileri ileri sürebilir.

II-Tecavüzün Men’i Davası

Madde 69- Mali veya manevi haklarında tecavüz tehlikesine maruz kalan eser sahibi muhtemel tecavüzün önlenmesini dava edebilir. Vaki olan tecavüzün devam veya tekrarı muhtemel görülen hallerde de aynı hüküm caridir.

III-Tazminat Davası

Madde 70 - Manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilir. Mahkeme, bu para yerine veya bunlara ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedebilir.

Birinci ve ikinci fıkralardaki hallerde, tecavüze uğrayan kimse tazminattan başka temin edilen karın kendisine verilmesini de isteyebilir. Bu halde 68 inci madde uyarınca talep edilen bedel indirilir.

1. Manevi Haklara Tecavüz

Madde 71- Bu Kanunda koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlal ederek:

1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi hâlinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adlî para cezasına hükmolunamaz.

3. Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır.

4. Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

5. Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

6. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı, tanınmış bir başkasının adını kullanarak çoğaltan, dağıtan, yayan veya yayımlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır.

Madde 78 - 67 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı halden maada, haklı olan taraf, muhik bir sebep veya menfaati varsa, masrafı diğer tarafa ait olmak üzere, kesinleşmiş olan kararın gazete veya buna benzer vasıtalarla tamamen veya hulasa olarak ilan edilmesini talep etmek hakkını haizdir.

İlanın şekil ve muhtevası kararda tesbit edilir.

İlan hakkı, hükmün kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde kullanılmazsa düşer.

C) Borçlar Kanunu

Yayın Sözleşmesi

VIII-Eser Sahibinin Bedele Hak Kazanması

1-Bedelin Miktarı

Madde 380 - Eser sahibinin bedelden feragat ettiği olayın koşullarından anlaşılmadıkça bedeli hak etmesi asıldır.

Bedelin miktarı bilirkişinin görüşü alındıktan sonra, hâkim tarafından takdir olunur.

Eğer yayıncının sınırsız çoğaltma hakkı varsa birinci çoğaltma için belirlenen bedel ve diğer koşulların devam eden kopyalarda da geçerli olması asıldır.

2-Bedelin Ödenme Zamanı, Satış Hesapları ve Bedava Kopya

Madde 381 - Bir eser bütünüyle yayınlanacaksa ise tamamının ve (cilt, cüzü, forma gibi) kısım kısım yayınlanacaksa her kısmının çoğaltma ve satışa hazır bulundurulmasının ardından bedelin ödenmesi gerekir.

Sözleşmenin tarafları bedelin kısmen veya tamamen ödenmesini satışın sonuna bırakmışlarsa yayıncı satış hesaplarını düzenlemeye ve geleneklere uygun ispat edici belgeleri hazır etmeye zorunludur.

Aksi şart koşulmadıkça, telif sahibi veya ardılının, eserden geleneklerin belirlediği miktarda bedava kopya almağa hakları vardır.

Sözleşmenin Sona Ermesi

I - Eserin Kaybı

Madde 382 - Eser, yayıncıya verildikten sonra kazayla kaybolursa bile yayıncı, bedeli ödemeye zorunludur.

Eğer telif sahibinde kaybolan eserin diğer kopyası varsa, o kopyayı yayıncının kullanımına bırakması gerekir. Eğer telif sahibinde eserin diğer kopyası olmaz ve eserin yeniden oluşturulması nispeten kolay bulunursa telif sahibi eserini yeniden yazmaya zorunludur.

Telif sahibi, her iki durumda da uygun bir ödence isteyebilir.

II – Çoğaltılan Eserin Kaybı

Madde 383 - Tablonun eser satışı çıkarılmazdan evvel tamamen veya kısmen kazara kaybolduğu takdirde yayıncı, telif sahibi veya ardılına ayrıca bir bedel vermeye zorunlu olmaksızın kaybolan kopyayı giderlerini üstlenerek yeniden çoğaltabilir.

Eğer yayıncı, fahiş giderler üstlenmeksizin kaybolan kopyaların yerine yenilerini koyabilecekse buna zorunludur.

III – Telif Sahibi ve Yayıncının Şahsından Kaynaklanan Sona Erme

Madde 384 - Eseri tamamlamadan önce telif sahibi ölür veya tamamlama yeteneğini yitirir veya kusuru olmaksızın eseri tamamlaması olanaksız bulunursa yayın sözleşmesi sona erer.

Şu kadar ki, sözleşmenin tarafı tamamen veya kısmen mümkün ve haklı bulunursa hâkim sözleşmenin devamını ve bunun için gereken önlemlerin alınmasını emredebilir.

Yayıncının iflâsı durumunda telif sahibi veya ardılı, eseri başkasına verebilir. Fakat telif sahibi veya ardılı iflâs zamanında henüz vâdesi gelmeyen borcun yerine getirileceğine ilişkin güvence alırsa eseri başka bir yayıncıya veremez.

D) Yayıncının Planladığı Eserin Telifi

Madde 385 - Bir veya daha fazla telif sahibi, yayıncının belirlediği plân çerçevesinde bir eser oluşturmayı üstlenirlerse, ancak sözleşmeyle belirlenen bedele hak kazanırlar.

Bu durumda telif hakkı yayıncıya ait olur.

D) Medeni Kanun

II. Saldırıya karşı

1) İlke

Madde 24- Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin

kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.

2) Davalar

Madde 25- Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir. Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir. Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır. Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.

Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.

E) Türk Ceza Kanunu

Türk Ceza Kanunu suçlara uygulanacak temel esasları ve suçları düzenlemiştir. Ancak bazı durumlarda suçlar ve cezai müeyyideler özel bir kanun içinde de düzenlenebilmektedir.

Eser hakkındaki cezai düzenlemeler de Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71 inci maddesinde hak sahiplerinin mali ve manevi haklarına karşı yapılmış tecavüzler olarak yer almaktadır.

5846 sayılı Kanun'un 71. maddesinde sayılı suçlar şikayete bağlı suçlardır. Şikayete bağlı suçlarda savcı veya kolluk makamları resen harekete geçememekte sadece şikayet hakkına sahip hak sahibinin şikayet dilekçesi ile gerekli işlemler yapılmaya başlanılmaktadır.

Cezai Prosedüre Göre Açılacak Davalar:

Mali ve Manevi Haklara tecavüz halinde FSEK 71. maddesine göre açılacak takibi şikayete bağlı suçlar söz konusudur. Şikayet sonucunda kamu davası açılır.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Yer Alan Suç ve Cezalar

Madde	Manevi Haklara Tecavüz Halinde Suçlar	Ceza Miktarı
71	Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında	1 yıldan 5 yıla kadar değişen sürelerde hapis veya adli para cezası
71	Başkasının eserini kendi eseri veya kendisinin eserini başkasının eseri olarak kişiler hakkında	6 aydan 2 yıla kadar değişen sürelerde hapis veya adli para cezası
71	Kaynak göstermeden iktibasta bulunan kişiler hakkında	6 aydan 2 yıla kadar değişen sürelerde hapis veya adli para cezası
71	Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi hakkında	6 aya kadar hapis cezası
71	Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi hakkında	6 aya kadar hapis cezası
71	Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı, tanınmış bir başkasının adını kullanarak çoğaltan, dağıtan, yayan veya yayımlayan kişiler hakkında	3 aydan 1 yıla kadar değişen sürelerde hapis veya adli para cezası
71	Eser sahibinin yazılı izni olmaksızın bir eseri işleyen kişiler hakkında	1 yıldan 5 yıla kadar değişen sürelerde hapis veya adli para cezası

F) Eserlerin Kayıt ve Tescili

Fotoğraf ve slaytlar ve bunlardan oluşturulan gösterilerin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tutulan bir sicile eser sahibi adına kaydı, tescili ve muhafazası mümkündür. Bunla ilgili hükümler bir yönetmelikle düzenlenmiştir.

24 936 Sayılı Kayıt ve Tescil Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Amaç

Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan fikir ve sanat eserleri üzerinde hak ihdas etmek amacı taşımaksızın mali ve manevi hak sahiplerinin söz konusu haklarının ihlal edilmemesi, sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edebilmesi amacıyla eserlerin kayıt ve tescilinin yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 — Bu Yönetmelik fikir ve sanat eserlerinin kayıt ve tescilinin yapılmasına ilişkin usul ve esaslar ile ilgili hükümleri kapsar.

Madde 7 — Sinema ve müzik eserleri dışındaki diğer eser gruplarında da kayıt ve tescil isteğe bağlı olarak yapılabilir. Bunun için; aşağıda belirtilen belgeleri ibraz eden eser sahipleri, Kanunun 63'üncü maddesi uyarınca mirasçılar ile 5846 Sayılı Kanunun değişik 18'inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen nitelikleri haiz kişiler başvuru formuyla birlikte aşağıda belirtilen belgeleri ibraz ederek eserlerinin kayıt-tescilini yaptırırlar:

a) Mirasçılar açısından veraset ilamı ve kimlik belgesi, 5846 Sayılı Kanunun değişik 18'inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen kişiler açısından mali hakları kullanma yetkilerini gösterir belge,

b) Kayıt-tescili gerçekleştirilen eserin beş adet kopyası ve/veya güzel sanat eserleri için detaylı maket, fotoğraf, slayt veya üç boyutlu görüntü gibi tanıtıcı temsilleri,

e) Kayıt ücretinin ödendiğine dair banka dekontu.

Yukarıda belirtilen belgeleri eksiksiz olarak ibraz edilerek başvurusu yapılan eserlerin kayıt ve tescili gerçekleştirilir. Bu işlem sonucu başvuru sahibine kayıt ve tescil belgesi verilir. Bu belgede, eserin adı, dili, üretim ve ilk aleniyet tarihi, eser sahipleri, diğer hak sahipleri, eser grubunun baş harflerini içerir kayıt ve tescil numarası, kayıt ve tescil tarihi, daha önce herhangi bir kayıt ve tescil işlemi yapıp yapılmadığı, yapıldıysa tarih ve numarası ile gerekli görülebilecek diğer bilgiler yer alır. İki adet düzenlenen kayıt ve tescil belgesinin biri de Bakanlıkta kalır. Başvuruları halinde, kayıt ve tescil belgesinde adı geçen ve kimliğini belgeleyen diğer hak sahiplerine de bu belgenin Bakanlıkça onaylı bir örneği verilir.

Eserlerin Kabulü ve Muhafazası

Madde 14 — Bu Yönetmelik hükümleri gereğince yapılan işlemler sırasında işlem konusu eserin bir örneği, Bakanlıkça belirlenecek şekilde verilmesi zorunlu beyan ve taahhüname üzerine aslı gibi kabul edilerek kayıt numarası verilmek suretiyle en az üç kişiden oluşan bir komisyon tarafından muhafaza altına alınır. Bu eserlerden aleniyet kazanmamış olanlara, bilgisayar programlarına ve veri tabanlarına ilişkin örnekler kayıt numaraları görünecek şekilde kapalı ve mühürlü olarak muhafaza edilirler. Talep halinde diğer eser gruplarına ait örnekler de aynı şekilde muhafaza edilirler. Herhangi bir ihtilaf veya Bakanlıkça yapılacak bir inceleme sebebiyle kapalı ve mühürlü olarak muhafaza edilen eserlerin açılması gerektiğinde işlem, aynı komisyon marifetiyle tutanak altına alınarak gerçekleştirilir. Kapalı muhafaza şartları tekrar sağlandıktan sonra, muhafaza üzerine yapılan işleme ilişkin not düşülür.

Birlikte eser sahipliğinin veya birden fazla mirasçının veya hak sahibinin söz konusu olduğu işlemlerde, bu işlemler sonucu verilen belgelerde bunların tamamının adı ayrı ayrı belirtilir.

Fotoğrafınızın tescili için gerekli başvuruyu bakanlığa ait <http://www.telifhaklari.gov.tr/belge/1-56680/kayit---tescil-basvurusu.html> adresinden bulabilirsiniz.

G) Haklara Tecavüz Halinde Hukuki Prosedür

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunumuz, eser sahibinin manevi ve mali haklarına karşı tecavüzlerde, Hukuk Davaları ve Ceza Davaları olmak üzere temel olarak iki farklı başvuru yolu öngörmüştür.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yer alan hukuk davalarını üçe ayrılabilir:

- **Tecavüzün giderimi davası,**
- **Tecavüzün önlenmesi davası ve**
- **Maddi ve manevi tazminat davasıdır.**

Tecavüzün ref'i davası, varolan ve halen devam etmekte olan bir tecavüze karşı, tecavüzün sona erdirilmesi talebiyle açılan davadır.

Tecavüzün meni davasında ise henüz gerçekleşmemiş fakat gerçekleşmesi kuvvetle muhtemel bir tecavüzün önlenmesi talep edilmektedir.

Bu davalar yanında hak sahibi tecavüz sebebiyle uğradığı maddi ve manevi zararın giderimi için tecavüz edene karşı maddi ve manevi tazminat davası ikame edebilir. Tecavüzün devamı halinde zamanaşımı uygulanmayacağı gibi hak sahibi tecavüzün ref'i davası ile birlikte maddi ve manevi tazminat davası da ikame edebilir.

Bunlarla beraber, FSEK, mali haklara tecavüzle ilgili olarak hak sahipleri lehine özel bir hüküm getirmiştir. Bu hükme göre; Eser, eser sahibinin izni olmadan çevrilmiş, sözleşme dışı veya sözleşmede belirtilen sayıdan fazla basılmış, diğer biçimde işlenmiş veya radyo-televizyon gibi araçlarla yayınlanmış veya temsil edilmiş ise; izni alınmamış eser sahibi, sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya emsal veya rayiç bedel itibarıyla uğradığı zararın en çok **üç kat fazlasını**

isteyebilir. Yasaya göre, bu bedelin tespitinde öncelikle ilgili meslek birliklerinin görüşü esas alınacaktır.

Ayrıca, bir eserden izinsiz çoğaltma yolu ile yarar sağlanıyorsa ve çoğaltılan kopyaları satışa çıkarılmamışsa, eser sahibi çoğaltılmış kopyaların, çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri araçların imhasını veya maliyet fiyatını aşmamak üzere çoğaltılmış kopyaların ve çoğaltmaya yarayan film, kalıp ve benzeri gereçlerin uygun bir bedel karşılığında kendisine verilmesini ya da sözleşme olması durumunda isteyebileceği miktarın **üç kat fazlasını** talep edebilir. Bu husus, izinsiz çoğaltma yoluna giden kısmın yasal sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Bir eserin izinsiz çoğaltılan kopyaları satışa çıkarılmışsa veya satış haksız bir tecavüz oluşturuyorsa eser sahibi tecavüz edenin elinde bulunan nüshaları hakkında yukarıdaki fıkradaki şıklardan birini seçebilir. Hak sahibinin bu maddeden yararlanarak bedel talebinde bulunması, tecavüz edene karşı onunla bir sözleşme yapmış olması halinde haiz olabileceği bütün hak ve yetkileri ileri sürmesine de engel değildir.

Hukuk davalarıyla ilgili önemli bir konu da **ihtiyati tedbirler**dir. Yasamız, fikri hukukta son derece önemli olan ihtiyati tedbir konusunu özel olarak düzenlemiştir. Çünkü uygulamada çoğu olayda, Yasanın amaçladığı korumanın sağlanması, tecavüzün önlenmesine yönelik ihtiyati tedbir kararı verilmesine bağlı bulunmaktadır. Yasamıza göre; esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin veya emrivakilerin önlenmesi için veya diğer herhangi bir sebepten dolayı zaruri ve bu hususta ileri sürülen iddialar kuvvetle muhtemel görülürse Mahkeme, 5846 Sayılı Kanunla tanınmış olan hakları ihlal veya tehlide maruz kalanların veya şikayete yetkili olanların talebi üzerine, davanın açılmasından önce veya sonra diğer tarafa bir işin yapılmasını veya yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını veya açılmasını emredebileceği gibi, bir eserin çoğaltılmış nüshalarının veya hasren onu imale yarayan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyati tedbir yolu ile geçici olarak zaptına karar verebilir.

Görüleceği gibi, hakime ihtiyati tedbir kararının şekli konusunda oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmış bulunmaktadır. Ayrıca ihtiyati tedbir kararına muhalefet, İcra ve İflas Kanununun 343'üncü maddesinde yer alan cezai neticeleri doğurmaktadır.

Hukuk davalarında önemli bir talep de hükmün ilanını isteyebilmektir. Haklarına tecavüz edildiği Mahkeme kararıyla kesinleşen hak sahibi, masrafı tecavüzü ait olmak üzere kararın, gazete veya buna benzer vasıtalarla tamamen veya özet olarak ilan edilmesini talep etmek hakkına haizdir.

Tecavüz son bulmuş ise zamanaşımı konusunda Borçlar Kanunu'nun 60. maddesi uygulama alanı bulacaktır. Buna göre fiilin öğrenilmesinden itibaren hak sahibi 1 yıl ve her halükarda 10 yıl içerisinde tecavüz fiilini işleyen şahıs veya şahıslara karşı burada sayılan davaları ikame etmelidir.

Ancak tecavüz teşkil eden fiil, aynı zamanda suç teşkil eden bir fiil ise, hukuk davasına uygulanacak zamanaşımı süresi de ceza zamanaşımına bağlı olarak uzayacaktır.

3- TELİF SÖZLEŞMESİ

Eser sahipleri yapacakları sözleşmeler ile haklarını güvence altına alabilirler.

Eser sahiplerinin yapacağı sözleşmelerin şartları şunlardır;

Eser sahibi (veya mirasçısı) kendisine kanunen tanınan mali hakları **süre, yer ve muhteva itibariyle sınırlı veya sınırsız, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebilir.**

Mali hakları sadece kullanma yetkisi de diğer bir kimseye bırakılabilir (ruhsat). Manevi haklar yukarıda da değinildiği gibi eser sahipliğinden doğan bazı mutlak ve münhasır yetkiler oldukları için miras yolu ile geçemedikleri gibi, devir yönünden ölüme bağlı tasarruflara konu olmazlar ve sağlar arası işlemlerde de devir edilemezler.

Ancak manevi hakların kullanılma yetkisi devredilebilir.

A) Hakkın Devrine Dair Sözleşmeler

A) Kullanım Hakkının Devrine Dair Sözleşmeler

Özelliklerine göre de sözleşmeler basit olarak şu şekilde açıklanabilir:

Hakkın ve Kullanım Hakkının Devrine İlişkin Sözleşmeler		
<p>Mali haklar açısından;</p> <p>1-Süre, 2-Yer ve 3-Muhteva itibariyle sınırlı veya sınırsız olarak yapılabilirler</p>	Karşılıklı olarak yapılabilirler	Karşılıksız olarak yapılabilirler
<p>Hakkın veya kullanımının devrine dair sözleşmelerin belli bir süre için geçerli olacağı taraflar arasında kararlaştırılabilir. Süre sonunda eser üzerindeki fikri hak eser sahibine geri döner. Eser sahibi eser üzerindeki mali haktan faydalanma yetkisini sadece bir bölge ile sınırlı tutabilir. O bölge dışında hakkın kullanımına izin vermeyebilir.</p> <p>Yine eser sahibi, eserin muhtevası (içeriği) ile ilgili devralan veya kullanım hakkını alanı sınırlandırabilir. Eserin belli bir şekil veya form içerisinde yayımlanmasını talep edebilir. Bu sınırlamalardan hiçbirine başvurmayarak da anlaşma akdetme yolunu tercih edebilir. Seçim tamamıyla eser sahibinindir.</p>	<p>Eser sahibi yapacağı devir sonrası, devir yaptığı kişiden iş bu devrine dair bir karşılık isteyebilir. Örneğin eserin kullanım hakkının devri karşılığında, belirli bir ücretin kendisine ödenmesini talep edebilir.</p>	<p>Veya hiçbir karşılık beklemezsiniz bu devri yapabilir. Seçim yine tamamıyla hak sahibine aittir.</p>
Örnek	Örnek	Örnek
<p>Bir fotoğraf sanatçısının fotoğraflarını 1 yıl süre ile yalnızca Türkiye sınırları içerisinde kullanılmak üzere hakkını, fotoğraflarının 100x70 cm boyutlarında ve en fazla 10'ar</p>	<p>Aynı fotoğrafçının yaptığı devir başta telif hakkı karşılığında</p>	<p>Fotoğrafçının devir dolayısıyla hakkı devrettiği şahıs-</p>

adet ciba-chrome basılması ve en uygun biçimde sergilenmek üzere yurdun tüm şehirlerine dağıtılması şartıyla devretmesi.	3.000YTLavans olmak üzere yapılacak her sergi başına 1.000 YTL ve fotoğrafların satışından elde edilecek gelirin %15'inin kendisine telif ücreti olarak ödenmesini ve bu ödemelerin de ödenecek avans-tan düşülmesini talep etmesi	tan yapılacak baskıların satışından elde edilecek gelirden telif hakkı olarak bir ödeme talep etmemesi
--	--	--

Devralan hakkı asıl sahibinden veya o hakkı daha önce devralmış hak sahibinden devralabilir. Bunlardan ilkinde asli iktisap, diğerine devren iktisap denilmektedir. Herhangi bir şahsın iyi niyetli olsa dahi hak sahibi olmayan birinden hak devralması halinde, bu devir bir sonuç doğurmayacak olup devralan şahıs hak sahibi sıfatını kazanamayacaktır.

Eser üzerindeki mali hakların kullanım hakkını devreden anlaşmalara kanun lafzında ruhsat uygulamada lisans denilmektedir. Hakkın devri anlaşmaları ile lisans anlaşmaları arasındaki fark, hakkın devri anlaşmalarında o hak, hak sahibinin mal varlığından çıkmakta ve devralanın mal varlığına girmektedir. Lisans (kullanım) anlaşmalarındaysa hak, hak sahibinin mal varlığından çıkmamakta ve fakat devralan, devralmış olduğu hakkın sınırlı veya sınırsız olarak kullanımını elde etmektedir.

Lisans anlaşmaları da ikiye ayrılmaktadır:

LİSANS (İZİN) ANLAŞMALARI	
MÜNHASİR (İNHİSARİ) OLMAYAN	MÜNHASİR (İNHİSARİ) OLAN
<p>Bu tip anlaşmalarda hak sahibi genelde belli bir süre için sınırlı olarak hakkın kullanımının devrini yapmış olup, devralanın devralmış olduğu hakkı bir başkasına devir hakkı, tecavüzlere karşı gerekli önlemleri alma yetkisi gibi hak ve yetkileri bulunmamaktadır. Hak sahibi bir başka üçüncü şahsa da aynı hakkı devredebilir.</p>	<p>Bu tip anlaşmalarda ise hak sahibi yine genelde belli bir süre için sınırlı olarak hakkın kullanımının devrini yapmış olup, devralanın devralmış olduğu hakkı bir başkasına devir hakkı, tecavüzlere karşı gerekli önlemleri alma yetkisi gibi hak ve yetkileri bulunmaktadır. Hak sahibi bir başka üçüncü şahsa aynı hakkı devredemez.</p>
Örnek	Örnek
<p>Bir fotoğraf sahibinin eseri üzerindeki yayma ve çoğaltma hakkının kullanımını 3 yıl süre ile Türkiye bölgesi içerisinde sınırlı olmak kaydıyla belli bir karışık toplama katalogda kullanılmak ve başkasına devrolunmamak üzere devralmak.</p>	<p>Bir fotoğraf sahibinin eserleri üzerindeki yayma, çoğaltma, basılı medyada ve internette yayma haklarının kullanımını albüm yapmak amacıyla 3 yıl süre ile tecavüzlere karşı koruma yetkisi ve tüm dünyada başka şahıslara devretme hakkıyla birlikte, eser sahibinin aynı eserler üzerindeki aynı hakları üçüncü bir kişiye devretme hakkını kısıtlar şekilde devralmak.</p>

A) ÖRNEK TELİF – KULLANIM SÖZLEŞMESİ (RUHSAT)

Fotoğraf Eseri Kullanım Sözleşmesi	
MADDE 1. TARAFLAR:	
1. Eser sahipliği veya telif haklarını üzerinde bulduran taraf, Aşağıda kısaca “Eser Sahibi” diye anılacaktır.	
2. Fotoğrafı kullanmak isteyen taraf kısaca “alıcı” diye anılacaktır.	
3. “Belirtilen fotoğrafın satış haklarını Eser Sahibi ile aralarında yaptıkları özel sözleşme kapsamında elinde tutan taraf, kısaca “ajans” diye anılacaktır.	
MADDE 2. KONUSU:	
Eser Sahibi’nin Alıcı’ya fotoğrafını Ajans aracılığı ile kullandırması konusudur.	
MADDE 3. HÜKÜMLERİ:	
3.1. Bu sözleşme ile Eser Sahibi, Alıcı’ya fotoğraf(lar)ın isimlerinin ve bunların sayıları, nitelikleri, bedelleri, nerede, nasıl ve ne zaman, ne amaçla kullanılacakları ayrıntılarının yer aldığı sözleşmenin ayrılmaz parçası “Eser Telif ve Kesin Kullanım Formu” ile tarafların birbirlerine beyan ettiği, onayladığı, bu sözleşme ile de şartlarını belirttiği, adı geçen fotoğraf(lar)ı Ajans aracılığıyla kullandıracaktır.	
3.2. Alıcı, kendisine bu sözleşme ve “Eser Telif ve Kesin Kullanım Formu” içerikleriyle sınırlandırılmış olarak kullanması için tevdi edilen fotoğrafların sanat eserleri olduklarını, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve ilgili diğer mevzuatla, uluslararası anlaşma ve sözleşmelerle korunduklarını; mali hak sahibi Eser Sahibi’nin izninin, bu sözleşmede, eser telif ve kesin kullanım formunda yazılı olmayan hak ve yetkileri kapsamadığını; bir kullanma hakkının iktisabının fotoğrafların diğer kullanım ve mali haklarına etki etmediğini bilmektedir.	
3.3. Fotoğrafların teslim edilmiş olması, Alıcı’ya kullanım hakkının verildiği anlamına gelmemektedir. Fotoğrafların kullanılabilmesi taraflar arasında kullanımın kapsam ve sınırlarını belirleyen yazılı bir sözleşmenin varlığına bağlıdır.	

3.4. Fotoğrafların Eser Sahibi'nin yazılı izni bulunmaksızın ve/veya yazılı olarak kararlaştırılan şekil ve şartlara aykırı kullanılmaları, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca suçtur. Böyle durumlarda Eser Sahibi, ceza davası için yetkili mercilere başvurabilecek ve bunun yanı sıra aşağıda 6. maddede yazılı cezai şartı uygulayacaktır.

3.5. Alıcı, fotoğrafları kullanırken, fotoğraf sanatçısının, modellerin ve sair tüm kişi ve kurumların kişilik haklarına azami özen gösterecek, kişi veya kurumları küçük düşürücü, rencide edici, müteceviz, ticari ad veya markaları zedeleyici, kanun dışı kullanımlardan kaçınacaktır. Alıcı; Fotoğrafların kullanım konuları bakımından fotoğraf sanatçısı ve modellere karşı bizzat sorumlu olup bu şahısların kişilik haklarına müdahale olarak değerlendirilebilecek kullanımlarda Eser Sahibi'nin görüş ve özel yazılı onayını alacaktır. Alıcı, Eser Sahibi'nin bu gibi nedenlerle model ya da üçüncü kişi veya kurumlara ödemek zorunda kalacağı tazminat veya her tür zorunlu ödeme için kendisine rücu hakkı bulunduğunu kabul ve taahhüt etmektedir.

3.6. Yazılı ve imzalı olarak açıkça izin verilmediği takdirde Alıcı, fotoğraflar üzerinde hiçbir işleme, değişiklik, oynama, ekleme ve çıkarma yapamaz; Fotoğrafları detaylarını alarak veya başka görüntülerle karıştırarak kullanamaz. Böyle bir izin durumunda dahi fotoğraflardan elde edilen, türetilen görüntülerin de tüm fikri hakları yine Eser Sahibi'ne aittir.

3.7. Alıcı, kullanmadan kaynaklanan teknik zorunluluklar dışında fotoğrafları kesinlikle kopyalayamaz. Ancak 3.11 nolu hükme göre hareket edebilir.

3.8. Alıcı, ne nedenle olursa olsun kendisine teslim edilen fotoğrafların çalışanları, yardımcıları, müşterileri ya da başka üçüncü şahıslar tarafından yasalara aykırı bir biçimde kullanılmaları halinde Eser Sahibi'ne, aşağıda 6. maddede yazılı cezai şartı ödeyeceğini kabul, beyan ve taahhüt etmektedir. Eser Sahibi'nin 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun, uluslararası anlaşma ve sözleşmeler ile ilgili sair mevzuatın mali hak sahiplerine tanıdığı hak ve yetkileri kullanarak mütecevizlere karşı hukuki ve cezai müeyyidelerin uygulanmasını sağlaması hakkı saklıdır ve bu hak, cezai şartın

uygulanmasını engellemez.

3.9. Alıcı, fotoğrafları kullandığı ürünün iki nüshasını, ücretsiz olarak ilk kullanmadan hemen sonra fotoğrafçıya verilmek üzere Ajans'a verecektir.

3.10. Alıcı fotoğrafları kullanımlarında fotoğraf sanatçısının adını birlikte fotoğraf dış çerçevesinde bir yerde okunur bir şekilde yazmak suretiyle kullanacağını taahhüt eder. Fotoğraflar, Alıcı'ya bu kayıt ve şartla verilmektedir. Fotoğrafların isimsiz ya da yanlış adlarla kullanılması sözleşmenin ihlali sayılacaktır. Bu durumda Alıcı, Eser Sahibi'ne, aşağıda 6. maddede yazılı cezai şartı ilk talebinde ve derhal ödeyecektir. Eser Sahibi'nin bu nedenle uğranılan zararların giderilmesi için hukuki ve cezai yasal girişimlerde bulunma hakkı saklıdır. Eser Sahibi'nin bu yasal haklarının varlığı ve kullanılması, cezai şartın ödenmesini engellemez, geciktirmez.

3.11. Alıcı, "Eser Telif ve Kesin Kullanım Formu"nda belirtilen ve bu sözleşmeyle de kurumsal (ticari) kullanım amacı ile basit ruhsatı verilen sayıları, nitelikleri, bedelleri, nerede, nasıl ve ne zaman ne sürede kullanılacağı belli olan fotoğrafların bu belirtilen amaca yönelik kullanım süresi bittiği zaman söz konusu fotoğraflar üzerindeki kullanım hakkı da biter.

3.12. Alıcı'nın fotoğraf alımını gerçekleştirebilmesi için Eser Kullanırma Sözleşmesini okuyup onaylaması gerekmektedir

3.13. Ajans ve Eser Sahibi, Alıcı'ya "15 günde yeni baskı garantisi" verir buna göre: Alıcı almış olduğu baskı fotoğrafında hüküm 3.15'te ayrıntıları belirtilen "Fotoğraf Bakım Kullanım Şartları"na uygun olarak kullanmasına rağmen baskıdan dolayı kaynaklanan bir hatanın olduğunu iddia ediyor ve bu iddia Ajans ve Eser Sahibi tarafından da onaylanıyor ise Alıcı talep ederse; Eser Sahibi'nden yeni baskı istenir ve bu yeni baskı en fazla 15 gün içinde Alıcı'ya iletilir.

3.14. Alıcı'nın almış olduğu baskı fotoğrafın en uzun süreyle dayanması için gerekli Fotoğraf bakım kullanım şartları " şunlardır:

* Fotoğraf boyutu ne olursa olsun antiröfle camlı çerçeveye konmalıdır,
* Hiçbir biçimde güneşle doğrudan temas halinde olmamalıdır,
* Fotoğraf yüzeyine zarar verici ve bozucu temaslarda, uygulamalarda bulunulmamalı, mümkünse bir albümde kapalı muhafaza edilmelidir.
* Özellikle dijital baskılar yukarıda belirtilen şartlar dışında nemli ortamda bırakılmamalı,
* Çerçeve camı ile temas etmemelidir.
* Fotoğraf herhangi bir boyalı veya asidik katkıları içeren karton veya yüzeye arkadan dahi olsa uzun süre temas ettirilmemeli, yapıştırılmamalıdır.
MADDE 4. BEDEL, ÖDEME KOŞULLARI:
4.1. Fotoğraf kullanım bedeli Türk Lirası veya döviz olarak belirtilen Ajans'ın hesaplardan birine yatırılmadan veya kredi kartı ile ödeme yapılmadan teslimat yapılmaz.
4.2. “Belirlenen ücret, fotoğrafların sadece yazılı olarak kararlaştırılan ticari kullanım için 3.11. hükmünde belirtilen şartlar dahilinde, bireysel kullanım için yer ve sayı ile sınırlı kullanımlarının karşılığıdır. Bu sözleşme ve eki belgeler, Alıcı'ya fotoğrafları yeni bir bedel ödeyerek dahi olsa başka bir konuda, farklı bir yerde, daha çok sayıda kullanabilmesi hakkını vermemektedir. Bu fotoğrafların ticari, yayın amaçlı tekrar kullanımını için yeni bir ödeme ile yazılı sözleşme yapmak zorunludur.
4.3. Fotoğraf kullanım bedellerine teslimat ücreti dahil değildir. Şehir içi ve dışı yapılan teslimatlarda teslimat masrafları alıcıya aittir.
MADDE 6.CEZAİ ŞART:
İş bu sözleşme ve ayrılmaz eklerinde yer alan her hangi bir hükmü ihlal ve/veya sözleşmeyi haksız şekilde fesih eden taraf diğer tarafa, bu nedenle uğrayacağı tüm müspet-menfi zararların ve bu sözleşmenin diğer hükümlerinden doğacak bedellerin dışında, bunlara ek olarak bedelinin üç katı bedeli cezayı hiçbir ihtara gerek kalmaksızın ceza şartı olarak ödeyecektir.

MADDE 7.DİĞER HÜKÜMLER:		
7.1. Fotoğrafların kullanımları mevzuat gereği bir makam ve merciden izin alınmasını gerektiriyorsa Alıcı, konunun gerektirdiği izni bizzat alacağını; bu hususta Eser Sahibi ve Ajans'ın bir vaat ve taahhüdünün bulunmadığını kabul etmektedir.		
7.2. Bu sözleşmenin hükümleri tarafların karşılıklı mutabakatlarıyla ancak yazılı olarak değiştirilebilecektir. İptal durumunda da müşteri yapılan itirazları yazılı olarak bildirmek zorundadır.		
7.3. Alıcı, iş bu sözleşme ve eklerinden kaynaklanan hak ve yükümlülüklerini kısmen dahi olsa başka hiçbir gerçek ya da tüzel kişiye devredemez.		
7.4. Ajans ve Eser Sahibi fotoğrafların kullanımıyla ilgili doğabilecek zararlardan hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz.		
7.5. Eser Sahibi tarafından izin verilmemiş kullanımlardan, bu kontratın ihlalinden ve yazılı izin alınmadan fotoğraflar üzerinde yapılan değişikliklerden doğabilecek davalardan Alıcı sorumludur.		
7.6. İş bu sözleşmeden kaynaklanabilecek ihtilafların çözümünde, ____ mahkemeleri ve icra daireleri yetkilidir.		
7.7. Taraflar, bu sözleşme altında gösterilen adreslerinin kanuni tebligat adresleri olduğunu, bu adreslere yapılacak bildirimlerin kanunen geçerli tebligatın bütün hukuki neticelerini doğuracağını kabul, beyan ve taahhüt ederler.		
7.8. İş bu sözleşme ../.../... tarihinde düzenlenmiş ve taraflarca imzalanarak yürürlüğe girmiştir.		
ALICI	ESER SAHİBİ	AJANS

2. BÖLÜM

II- FOTOĞRAFLANANIN HAKLARI

1. ÖZEL YAŞAMIN TANIMI

Özel yaşam, “yabancı gözlerden uzak yaşamayı isteme hakkı”ndan daha geniş olup “bir ölçüde bireyin kendi kişiliğini geliştirme gerçekleştirme için hemcinsleriyle özellikle duygusal ilişkiler kurmak ve bunu devam ettirmek hakkı”dır¹.

Kişinin özel yaşamı, “**Kamuya açık alan ve sır alanı**” olarak ikiye ayrılabilir

Kamuya açık alanda kişi yaşamını yaşarken bunu gizleme gereğini duymamaktadır. Fakat bu alan yayıncıların rahatlıkla müdahale edebileceği bir alan değildir. Bu alana çok sınırlı olarak müdahale edilebilir. Bu alan ile ilgili olarak; kişinin bir parkta oturmasını, ailesiyle pikniğe gitmesini, sinemaya gitmesini, bir kafede çay içmesini, dostlarıyla bir barda eğlenmesini, plajda denize girmesi yada veya evinin havuzunun kenarında güneşlenmesini örnek verebiliriz. Bu alandaki faaliyetler ve davranışlar sürekli olarak izlenemez. İzlendiği zaman ilgili kişi rahatsız ediliyorsa yahut izni alınmadan kaydediliyorsa, fotoğraflar çekiliyorsa hukuka aykırı olur.

Ancak bu kuralın istisnaları vardır. Bu istisna kişinin davranışlarının haber değeri taşıması, kişinin kamuya mal olmuş biri olması veya izninin bulunması halinde mümkündür.

Eğer kişi gazetecileri davet ediyorsa, fotoğrafı çekilirken el sallayıp, gülümsüyorsa ve özellikle objektife doğrudan bakıyorsa izin verilmesi hali vardır.

¹ Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen tanımdır.

Ancak burada verilen izni kötüye kullanmayacak kadar çekim yapılması ya da görüntü alınması söz konusudur. Bir kez izin verildi diye kişiyi sürekli izlemek onun özel yaşamını yaşamasına engel olur ve hukuka aykırı olur.

Kişinin sır alanı ise, diğer kişilerin bilgileri dışında tutulan alandır. Aile yaşamı, özel dostluklar, ikili ilişkiler, duygusal ve cinsel yaşantı bu alana girer. Bu alanda mektuplar, anılar fotoğraflar, filmler gibi çeşitli araçlar kullanılmış olabilir. Aile, duygusal ve cinsel alan ve bu alanda yer alan malzemelerin gizliliğine her türlü müdahale hukuka aykırıdır.

İlgilinin izni veya muvafakati olmaksızın hangi yolla olursa olsun bu alana dair elde edilmiş bulunan bu bilgilerin hukuka aykırı bir olayın duyurulması amaçları dışında toplanması, çekilmesi ve yayınlanması yasaktır.

Kimsenin özel yaşamı, sosyal yaşamı ve mülkü önceden izin alınmadan reklam konusu yapılamaz. Bu kurala uymamanın cezası ilgili tarafından açılacak davayla karşılaşılabilecek maddi ve manevi tazminattır.

Özel yaşamın gizliliğine kişileri küçük düşürücü ve aşağılayıcı yayın yapılmaması da ilke olarak girecektir.

Bu anlatılanlardan yola çıkarak;

- ***Kamuya açık alanda kişiler sürekli izlemeye konu olacak biçimde fotoğraflanamaz.***
- ***Kamuya açık alanda kişinin izni alınmadan yapılacak fotoğraf çekimleri ilgilinin şikayet ve tazminat talebine konu olacaktır.***
- ***Fotoğraflanacak kişinin buna izin verdiğini yazılı biçimde düzenlenecek model sözleşmesiyle veya çekilen fotoğraftan da anlaşılabilir olan rızası olduğu anlaşılacak görüntüsüyle belirtmesi gerekir.***
- ***Kişinin özel yaşamıysa hiçbir biçimde müdahale edilmesi ve izlenmesi mümkün olmayan bir alandır. Kişinin bu alanda fotoğraflanmaya izin***

vermesi de söz konusu olamaz. Çünkü zaten izin verdiği anda yaşamı kamuya açık hale gelmiş olacaktır.

- *Kişinin özel yaşamı yalnızca sır alandaki davranış ve kişisel halleriyle sınırlı değildir. Aynı zamanda kişinin bu yaşamını sürdürdüğü konut, mekan ve buralardaki kendine özgü dekorasyon ve yaşamının standart ve özelliklerini ele veren unsurları da fotoğraflanamaz.*
- *Kişinin özel ya da sır yaşamında içinde bulunabileceği sıkıntılı, kendisini küçük düşürücü veya utandıracak halleri fotoğraflanamaz. Bunun istisnası bu hallerinin aynı zamanda suç oluşturmalarıdır.*
- *Fotoğrafın en güzel konularından biri olan çocukların fotoğraflanması hukuksal ve cezai sorumluluklar doğurabilecek bir konudur. Çocuk istismarının giderek arttığı günümüzde, çocukların rızası hukuken geçersiz olacağından, velisinin izni olmadan bir çocuğun fotoğrafının çekilmesi oldukça riskli ve yanlıştır.*
- *Topluma mal olmuş, ünlü siyasetçi, sanatçı, sporcu gibi insanların kamuya açık alanlardaki hallerinin sürekli izlenerek de olsa fotoğraflanması özel yaşamın dokunulmazlığının istisnası olacaktır.*

2. GENEL MEVZUAT

A) Uluslararası Metinler

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 12'nci maddesinde, kişilerin gizli alanlarına saygı gösterilmesi düzenlenmiştir

Özel yaşamın korunması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesi ile de güvence altına alınmıştır. Buna maddeye göre;

1- Herkes, özel yaşamına ve aile yaşamına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2- Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamı tarafından, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin ya da ülkenin ekonomik refahının yararı, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, sağlığın ya da ahlakın korunması için, hukuka uygun olarak yapılan ve bir demokratik toplumda gerekli bulunanlar hariç, hiçbir müdahale olmayacaktır ”.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 1983 yılında verdiği bir karar² ile bazı ilkeler getirmiştir. Bu ilkeler, 8. madde ile korunmuş olan hakların sınırlandırılması konusunda yasaklar getirmiş ve mutlak haklar olarak kabulünü esas almıştır.

B) T.C. Anayasası

Anayasa 20/1 uyarınca; **“Herkes özel yaşamına ve aile yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel yaşamın ve aile yaşamının gizliliğine dokunulamaz”**

Anayasamıza göre özel yaşamın gizliliği mutlak haklar arasında sayılmıştır.

Özel yaşamın gerçekleşme alanı olan konut dokunulmazlığı da önemli bir yasak alanıdır. Bunun yanı sıra haberleşmenin gizliliği koruma altına alınmıştır.

C) Türk Ceza Kanunu

Özel yaşam Türk Ceza Kanunu’nda “Özel yaşamın gizliliğini ihlal suçu” olarak 134 -140. maddelerde düzenlenmiştir.

Madde 134 - (1) Kişilerin özel yaşamının gizliliğini ihlâl eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlâl edilmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(2) Kişilerin özel yaşamına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, ceza yarı oranında artırılır”.

² 25.13.1983 tarihli “Silver ve Diğerleri” kararı

Kişisel verilerin kaydedilmesi

Madde 135 - (1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme

Madde 136 - (1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Şikâyet

Madde 139 - (1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.

3. YAŞAMI FOTOĞRAFLARKEN

Çoğunlukla insanları fotoğraflıyoruz. Bu ticari amaç olmaksızın yaptığımız faaliyetimiz sırasında fotoğrafladığımız kişilerin izni olmadan yaptığımız görüntülemeler o kişilerin özel yaşamlarından kesitleri içermektedir. Çünkü ünlü bir kimsenin kamuya mal olmuş sayılması nedeniyle günlük yaşam içindeki hareketleri özel yaşamın korunması kapsamına girmezken, sıradan bir vatandaşın yaşamının her hali üçüncü gözlerden uzak yaşanmak üzere koruma altındadır. Fotoğraflarımızın içine sakladığımız veya hapsettiğimiz kişi ve görüntüler, fotoğraflarımızın herhangi bir yerde yayınlanması veya kullanılmasıyla, alenileşecektir. Bu alenileşme fotoğrafımızın yer bulunduğu yayın vasıtasının etki ve gücü oranında artan ve kişinin istemeden tanınmasına veya ifşa olmasına neden olabilir. Bu, çoğunlukla sıradan insanların karşılaşmak istemeyecekleri bir durumdur

Çektiğiniz fotoğrafı dolayısıyla bu olumsuz durumla karşılaşan bir kimsenin sizden, karşılaştığı sıkıntı verici, mahcup edici, toplum içinde açıklama yapma zorunluluğu doğması, sosyal çevresinde zorluk yaşaması gibi rahatsızlıkları nedeniyle, manevi tazminat talep etme hakkı doğacaktır.

Söz konusu fotoğraftan bir gelir elde etmiş olmanız halinde de yine bu kişinin sizden gelirinizin belirli bir oranında maddi tazminat hakkı doğacaktır.

Bunların yanında fotoğrafını kullandığınız kişi sizden bu tazminatların dışında, aranızda böyle bir sözleşme olduğu iddiasıyla bir modellik ücreti talebi de söz konusu olabilir.

Bütün bu maddi ve manevi açıdan fotoğrafçıyı yıpratacak uzun ve sıkıntılı bir süreci yaşamamak ve içimizin rahat olması için fotoğrafladığınız kişilerden bir model sözleşmesi imzalamasını isteyiniz.

Biliyoruz ki, bu sözleşmenin imzalatılması her zaman mümkün olmayacaktır. Hatta size doğallıkla ve kendiliğinden poz vermeye hazır bir insanın dahi, bu sözleşmeyi gördükten sonra sizden para istemeyi aklına getirmesi de olasılık dahilindedir. Bir diğer tepki de “bu işin içinde bir iş var” diyerek kişi size poz vermekten de kaçınabilir.

Ne yazık ki yaşamın pratikleri bazen yazılı hukukun kurallarıyla çelişmekte veya tam olarak örtüşmemektedir. Yaşamın kendisinin risk almak olduğunu bilerek fotoğrafla uğraşmaya devam etmek de başka bir yol olabilir. Ama bu pragmatik önkabul için de size önerimiz insanların fotoğrafını izin isteyerek çekmeniz ve aldığınız görüntüde bu iznin verildiğini belirleyecek bir ifadenin, hiç değilse yedek bir fotoğrafta, bulunmasıdır.

Bir kimsenin model sözleşmesi elinizde yoksa size fotoğraf çekerken izin verdiğini gösteren bir fotoğrafı da bulunmuyorsa, kimsenin izinsiz ve gizlice fotoğrafını çekmenizi tavsiye edemeyiz. Bundan sonrası evette sizin kararınız ve fotoğrafçılığın olağan riskini üstlenmektir.

Koşulları özgün durumlara göre uyarlanabilecek bir model sözleşmesi örneği:

MODEL SÖZLEŞMESİ

TARAFLAR:

FOTOĞRAFÇI: Fotoğraf malzemeleri ile görsel eser üreten, eser sahibidir.

MODEL: Fotoğrafçı tarafından, görsel öge olarak esere konu olan kişi

KONU ve KAPSAMI

Fotoğrafçı ile model arasındaki, oluşacak eserin kullanımı hakkındaki koşulları belirler.

ŞARTLAR

1. Model, fotoğrafçının üretmiş ve üretecek olduğu ve kendisini konu alan eserlerin isim ve unvanına zarar gelmeyecek, maddi ve manevi zarara uğratmayacak şekilde, sanatsal etkinliklerde kullanılmasına, her türlü medya, malzeme ve araçla halka açık yerlerde yayınlanması ve kamuya teşhir edilmesi, reklamlarda yayınlanması, ticari amaçla satılması ve/veya kiralanması için, fotoğrafçı tarafından kullanılmasına geri dönülmez yetki verdiğini beyan ve kabul eder.

2. Fotoğrafçı, üretmiş olduğu ve modeli konu alan eserlerini, satış ve pazarlama amacıyla, bir görsel stok ajansına vermesi durumunda, model tarafından kendisine verilmiş olan bu yetkiyi, görsel stok ajansına devreder ve müşteri ya da görsel stok ajansına verirken yapacağı sözleşmede, müşteri ya da görsel stok ajansının kullanımının modelin isim ve unvanına zarar vermemesi gerektiğini belirtir.

3. Model, fotoğrafçıya vermiş olduğu bu yetki karşılığında, fotoğrafçıdan veya görsel stok ajansından ve müşteriden herhangi bir hak ve ücret talep etmeyeceğini beyan ve kabul eder.

4. Sözleşme süresizdir. Model, noter kanalıyla bildirerek sözleşmeyi feshedebilir. Sözleşmenin feshi durumunda, fesih tarihinden önce üretilmiş eserler için, sözleşme süresiz olarak geçerlidir.

5. Taraflar, yukarıda yazılı adreslerinin, kanuni tebligat adresleri olduğunu, adres

değişiklikleri diğer tarafa, noter vasıtasıyla bildirilmediği sürece, bu adreslere yapılacak bildirimlerin, kanunen geçerli olacağını kabul ederler.
6. Taraflardan birinin ya da ikisinin ölümü halinde, bu sözleşme ile taraflara tanınan tüm haklar ve yüklenilen tüm sorumluluklar, tarafların mirasçılara, mirasçılardan mirası kabul etmeleri halinde aynen devir olacaktır.
7. İhtilaf halinde fotoğrafçının kanuni tebligat adresinin bulunduğu ilin mahkemeleri ve icra daireleri yetkilidir.
8. Model ve fotoğrafçı, bu sözleşme koşullarını dikkatle okuduklarını ve sözleşmenin tamamını kabul ettiklerini beyan etmişler ve/..../.....tarikhinde imzalayarak yürürlüğe koymuşlardır.
Model
Fotoğrafçı

4. ÖRNEK OLAYLARA İLİŞKİN SORU VE YORUMLAR

- Reklam panolarının ya da herhangi bir objenin üzerinde bulunan logo ve firma isminin fotoğrafta yer alması, reklam sahipliği açısından ne tür haklar doğurur?
Bu tür görüntüler alenileşmiş, kamuya sunulmuş ve saklanması bir yana yayılması istenen reklam unsurlarıdır. Bunların fotoğraflarımızda yer alması herhangi bir telif hakkı talebine konu olmaz. Ancak fotoğrafın geneli içinde ilgili logonun konum veya anlamı logonun ait olduğu ürün veya kurum aleyhinde bir görüntü oluşturuyorsa tazminat hakkı doğabilir.
- Spor müsabakaları ya da özel gösterilerde çekilen fotoğraflar ve bunların (Formula 1, Ralli, spor organizasyonları vb.) Satın alınan bilet arkasında,

“Organizasyon içinde çekilmiş olan görüntüler, özel amaçlar dışında ticari amaçla kullanılmaz” ibaresinin yer alması halinde durumu ne olacaktır?

Yine kamuya sunulan gösteri ve görüntülerden bahsediyoruz. Bunların fotoğraflanması organizasyon sırasında veya bilet, afiş veya benzeri araçlarla duyurularak sınırlandırılmamışsa sorun oluşturmaz.

- Resmi veya özel müzelerde teşhir edilen değerli eşyaların fotoğraflanması ve bu eserlerin yayınlarda ya da benzeri yerlerde kullanılması uygun mudur?

Alenilemiş eser veya buluntuların aksi açıkça belirtilmedikçe fotoğraflanması hukuka aykırı olmayacaktır.

- Eski (50–60 yıllık) fotoğrafların (çekeni ve çekileni belli olmayan fotoğraflar), koleksiyona giren ya da sahaflardan satın alınan fotoğrafların hukuksal durumu nedir?

Sahibi belli olup da halen yaşıyorsa fotoğrafın telif hakkı ölene dek o kişiye ait kalmaya, ölmüşse mirasçılara ait kalmaya 70 yıl boyunca devam eder. Telif hakkı sahibi belli olmayan fotoğraflar için herhangi bir işlem ya da izin söz konusu olamaz. Eski, telif hakkı sahibi belirsiz fotoğrafları elinde tutan koleksiyoner veya satıcılar fotoğrafın zilyetleri olarak, fotoğrafı elde ederken yasadışı bir eylemde bulunmamış olmaları halinde, telif hakkına da sahip kabul edilirler.

- Sokakta ya da bir toplantı esnasında çekilen fotoğraf içinde, kaç kişiden sonrası genellemeye girer? Örneğin beş kişiden fazla olması ya da az olması neyi değiştirir?

Bu konuda kesin bir sayı yoktur. Genelleme sayılması için kişinin bir kalabalık içinde kendine özgü halinin onu sıkıntıya sokacak veya sürekli izlendiği görünümünü vermeyecek biçimde fotoğraflanmış olması halinde fotoğrafta kaç kişi olursa olsun bir hak ihlali olmaz. Bun karşılık yüzlerce insan içinde kendine özgü haliyle bir kişinin özellikle belirlediği bir fotoğrafta

diğer insanların yalnızca “fon” oluşturması nedeniyle özel yaşama müdahale söz konusu olabilir.

- **Özel yaşam yerlerinin (iç mekan – dış mekan) fotoğraflanması yasal mıdır?**

Bu mekanlar gizli tutulmalarına rağmen fotoğraflanırlarsa suç oluşacaktır. Ancak suçun unsurlarının tespitinde bu mekanların sıradanlığı veya özgünlüğü değerlendirilecektir.

- **Ünlü kişilerin fotoğraflanması, özel yaşamları ve gizli çekimler nasıl değerlendirilebilir?**

Ünlü kişilerin kamu içindeki yaşamları sürekli izleme ve fotoğraflanmaya konu olabilir. Bunun istisnası ünlü kişinin samimi bir gizlenme faaliyet ve ihtiyacı içinde bulunmasıdır. Bu halde ancak kişinin mahremiyetini ortaya çıkarmayacak biçimde fotoğraflanması hukuka aykırılık oluşturmaz.

Ünlü bir sinema oyuncusunun bir otelin havuzunda üstsüz güneşlenirken fotoğraflanması, bu görüntüyü kendisinin alenileştirmiş olması nedeniyle aykırılık taşımaz. Buna karşın aynı kişinin kendine ait villasının havuzunda bahçe duvarlarının üzerine tırmanılarak fotoğraflanması özel yaşamın ihlali olacaktır.

Kişi ünlü değilse, ister kamuya açık alanda isterse kendi konutunda olsun güneşlenirken belirgin ve kendisine vurgu yapılacak biçimde fotoğraflanması özel yaşamın ihlali sayılır.

- **Çocukların çalıştırılması yasağı, ebeveynin izni dahi olsa çocukların fotoğrafının çekilemeyeceği anlamına gelir mi?**

Velisinin izniyle çocuk fotoğrafı çekilebilir. Bu şekilde fotoğrafı çekilen çocuğun modelliği iş akdi kapsamında bir çalışmayı kapsamaz.

Eğer çocuk profesyonel anlamda modellik yapacak, örneğin görüntüleri reklam fotoğraflarında kullanılacaksa bu tür çalışmalar çocukların çalıştırılması yasağının istisnası olarak iş akdine konu olur.

- Modele bir ücret ödenmesi halinde, sigorta ve gelir vergisi karşısındaki durum nedir?

Modelle sürekli ya da süreli bir iş akdi yapılmışsa modelin çalışması sosyal güvenlik yükümlülüklerini doğurur. Buna karşılık anlık, sürekli olmayan ve ticari amaç olmaksızın yapılan çekimlerde modellik yapılması vergi ve sigorta yükümlülüğü getirmez.

- Sözlü izinlerin geçerliliği var mıdır? İzin alınmamışsa hak talebi için zamanaşımı süresi nedir?

Modelin fotoğrafının çekilmesine sözlü izin ve fotoğraftaki görüntüsünden çıkarılabilecek muvafakati geçerlidir. Ancak bunlar yazılı modellik sözleşmesinin kesinlik ve tartışmasızlığına sahip olmayacaklardır. İzni olmadan fotoğraflanan kişi ceza davası açılması için 6 ay içinde şikayet yoluna başvurmalıdır, bu süre tazminat talebiyle açacağı davada 10 yıldır.

- Ticari bir maksat taşımayan sergi ve gösterilerde, insan görüntülerinin kullanımı,

görüntülenen kişileri küçük düşürecek nitelikte değilse, o kişinin özel yaşamına ait görüntüler içermiyorsa fotoğraflanan açısından hak doğurmaz.

- Yarışmalarda fotoğrafçının ödül alması, fotoğrafı çekilen tarafından ne tür haklar doğurur?

Fotoğraflanan kişinin talep edebileceği haklar fotoğrafın ödül alıp almamasına bağlı olarak değişiklik göstermez. Burada da ölçüt fotoğrafın özel yaşamı yansıtıp yansıtmamasıdır.

- Sokakta yürüyen bir insan, dağdaki bir çoban, parkta oturan yaşlı bir kadın model midir?

Bu kişilerin kimliği belirli olmayacak biçimde bir kompozisyon ya da mesafeyle görüntülenmesi halinde model olsalar da herhangi bir hakları doğmayacaktır.

- Memleketin kültürünü anlatmak maksadıyla çekilen fotoğraflarda yer alan insan görüntülerinin kullanılması (palancı, kalaycı, yöresel giysiler içindeki insanlar, koyun sağan bir kadın vb.)

Bu tür görüntüler sıradan yaşamdan oldukları için ilke olarak özel yaşamın ihlali sayılmayacaktır. Ancak burada da modelin poz verdiği veya fotoğrafının çekilmesine rıza gösterdiğinin anlaşılabilir olması aranacaktır.

- Fotomontaj tekniği ile üretilen fotoğraflar (İnsan ve mekan ilişkisi)

Fotomontajla üretilen fotoğraflar da telif konu sanat eserlerinden sayılacaktır. Bunların hak taleplerine konu olmaması için montajla üretilen yeni fotoğrafta görünen kişinin onu küçük düşürücü bir duruma, mekana veya hareketin içine sokulmamış olması zorunlu ve önemlidir.

- Müzik eserlerinin izin alınmaksızın gösterilerde kullanılması

İlke olarak bir müzik eseri orijinaliyle kullanılması için yapım hakkı ve yayım hakkını temsil eden mercilerden bedelleri ödenerek izin alınması gerekir. Ancak bu iznin alınması özel kullanım dışında yer alacak genel ve ticari amaçlı kullanımlar için zorunludur.

Kongre, sergi ve gösteri alanları ve merkezleri, tören ve şenlik alanları, müsabaka alanları, gösteri alan ve merkezleri, balo salonları, sinema, tiyatro, opera vb merkezler, fuar ve festival alanı ve merkezleri, konser alanı ve merkezleri, sirkler ve lunaparklar, stadyumlar, brüt gişe hasılatı üzerinden kademeli olarak tarifelendirilmiştir. Kademeler, etkinlikte kullanılan eserlerdeki MESAM korumasına göre tespit edilmektedir.

Görüleceği üzere müzik eserinin kullanımı için ödenecek ücret, etkinliğin gişe hasılatı üzerinden belirlenmektedir. Derneklerimizde ücretsiz olarak yaptığımız sunum ve gösterilerde kullanacağımız müzikler için dolayısıyla herhangi bir telif ücreti ödeme durumumuz olmayacaktır. Ancak bu gösterileri kamuya açık ve ücretli girilen alan ve etkinliklerde sunduğumuzda telif ücreti ödeme durumumuz ortaya çıkacaktır.

- Fotoğraf çekmenin yasak olduğu yerler var mıdır?

İlke olarak, fotoğraf çekmenin sokakta yürümek, cep telefonuyla konuşmak veya bisiklete binmek gibi sıradan ve gündelik yaşama ait davranışlarımızdan bir farkı yoktur. Ancak fotoğrafını çektiğimiz obje veya kişiler veya fotoğraf çektiğimiz mekanlar dolayısıyla bazı kısıtlamalara tabi tutulabiliriz.

Örneğin dünyada ve ülkemizde birçok müzede fotoğraf çekme yasağı sık uygulanan bir yasaktır. Bu yerlerde bazen ticari fotoğraf çekimini önlemek üzere üçayak (tripot) kullanımı ayrı bir tarifeye ücretlendirilir.

Yine, bazı mahkemeler gizlilik kararı aldıkları duruşmalarda fotoğraf çekilmesini engelleyebilirler.

Ülkemizde sürekli ve kesin olan fotoğraf çekim yasağı askeri bölgelere ilişkindir. Bununla ilgili yasal düzenleme şu şekildedir:

2565 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu

Madde 7 – 1. Birinci derece kara askeri yasak bölgelerinde aşağıdaki esaslar uygulanır.

e) *Bölgenin fotoğraf ve filminin çekilmesi*, harita, resim ve krokisinin yapılması, not alınması veya harita uygulaması gibi faaliyetlerde bulunulması, bölgenin savunma ve güvenlik tedbirlerini aksatacak, bozacak ve açıklayacak cihazlar kullanılması, bu amaçla görevlendirilmiş olanlar ile Genelkurmay Başkanlığı tarafından izin verilmiş olanlar dışındakilere yasaktır.

İkinci derece kara askeri yasak bölgeleri:

Madde 8 – İkinci derece kara askeri yasak bölgeleri; birinci derece kara askeri yasak bölgeleri çevresinde veya yurt savunması bakımından gerekli görülen diğer bölgelerde tesis edilir.

a) Birinci derece kara askeri yasak bölgeleri çevresinde tesis edilecek ikinci derece kara askeri yasak bölgelerinin sınırları; birinci derece kara askeri yasak bölgeleri sınırlarından başlamak üzere beş kilometreye kadar uzaktan seçilen noktalardan geçirilen hat ile belirtilir. Bu hat, bölge içindeki savunma tesislerini kara

gözetlemesine karşı gizleyen sırtlar ve arazi örtüleri varsa bu sırtların en yüksek noktalarından geçirilir ve görüşe engel örtüleri içine alacak şekilde tespit edilir. Savunma ihtiyacı ve bölgenin özelliklerinin zorunlu kıldığı hallerde bu mesafe on kilometreye kadar uzatılabilir.

Madde 9 – İkinci derece kara askeri yasak bölgelerinde aşağıdaki esaslar uygulanır.

h) Bölge içindeki askerî tesislerin ve bölgeden birinci derece kara askerî yasak bölgelerinin dürbünle gözetlenmesi, ***bölgenin fotoğraf ve filminin çekilmesi***, harita, resim ve krokisinin yapılması, not alınması veya harita uygulaması gibi faaliyetlerde bulunulması, bölgenin savunma ve güvenlik tedbirlerini aksatacak, bozacak ve açıklayacak cihazlar kullanılması, bu amaçla görevlendirilmiş olanlar ile Genelkurmay Başkanlığı tarafından izin verilmiş olanlar dışındakilere yasaktır.

Madde 19 – Güvenlik Bölgeleri; özel güvenlik bölgeleri ve askeri güvenlik bölgeleri olmak üzere ikiye ayrılır.

e) Askeri güvenlik bölgesi olarak tespit edilen, Türk Silâhlı Kuvvetlerine ait kışla, kıta, karargah, kurum, ordugah gibi tesislerin, fotoğraf ve filminin çekilmesi, harita, resim ve krokisinin yapılması, not alınması veya harita uygulaması gibi faaliyetlerde bulunulması, bölgenin savunma ve güvenlik tedbirlerini aksatacak, bozacak ve açıklayacak cihazlar kullanılması, bu amaçla görevlendirilmiş olanlar ile ilgili birlik komutanlığı tarafından izin verilmiş olanlar dışındakilere yasaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Damla Ömür TANTEKİN, Fotoğrafçılıkta Telif Hakları

Av.Erdem TÜRKEKUL, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Fikir Haklarının

Av.Murat TURHAN, Korunması ile ilgili Temel Bilgiler

Av.M. Fatih GÜÇLÜ

Naci KINACIOĞLU, Telif Hukukunda Reform Yapma Gereği Üzerine

Gürsel ÖNGÖREN, Özel Hayatın Gizliliği

www.fotom.net , Fotoğraf Eseri Kullanım Sözleşmesi

www.fotokritik.com , Model Sözleşmesi

